

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav sociálních studií

Výkon služby justiční strážce a jeho vliv na osobní život

Bakalářská práce

Autor: Dorota Živná
Studijní program: Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce: PaedDr. Bc. Martin Knytl, MBA, MCS
Oponent práce: PhDr. Jan Drahoňovský

Zadání bakalářské práce

Autor: Dorota Živná

Studium: P21K0114

Studijní program: B0923A190001 Sociální patologie a prevence

Studijní obor: Sociální patologie a prevence

Název bakalářské práce: Výkon služby justiční strážce a jeho vliv na osobní život

Název bakalářské práce AJ: Judicial Guard Duty and its Impact on Personal Life

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se věnuje problematice negativních jevů při výkonu služby příslušníků justiční strážce, které mohou ovlivňovat jejich osobní život. V teoretické části se práce zaměřuje na strukturu Vězeňské služby České republiky, na povinnosti a oprávnění příslušníků justiční strážce a na popis jednotlivých vybraných negativních jevů. Empirická část se věnuje výzkumnému šetření s cílem zjistit, jak negativní jevy při výkonu služby justiční strážce ovlivňují jejich osobní život.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-581-4.

DRÁPAL, Jakub, JIŘIČKA, Václav a RASZKOVÁ, Tereza, eds. *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7676-066-0.

FISCHER, Slavomil a ŠKODA, Jiří. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5046-0.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Překlad Vladimír JŮVA a Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

KRAUS, Blahoslav, HRONCOVÁ, Jolana a kol. *Sociální patologie*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. ISBN 978-80-7435-080-1.

Zadávající pracoviště: Ústav sociálních studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PaedDr. Martin Knytl, MBA, MCS

Oponent: PhDr. Jan Drahoňovský

Datum zadání závěrečné práce: 28.2.2023

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci *Výkon služby justiční stráže a jeho vliv na osobní život* vypracovala pod vedením vedoucí práce PaedDr. Bc. Martina Knytla, MBA, MCS, samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

PODĚKOVÁNÍ

Zde bych ráda poděkovala vedoucímu bakalářské práce PaedDr. Bc. Martinu Knytlvi, MBA, MCS, za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi při tvorbě bakalářské práce věnoval. Dále bych ráda poděkovala informantům, kteří se ochotně podíleli na kvalitativním šetření.

ANOTACE

ŽIVNÁ, Dorota. *Výkon služby justiční stráže a jeho vliv na osobní život*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2024. 73 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zaměřuje na zkoumání negativních jevů, které se mohou vyskytnout během výkonu služby příslušníků justiční stráže v České republice a které mohou mít nepříznivý dopad na jejich osobní život. Práce podrobně popisuje strukturu Vězeňské služby České republiky, včetně povinností a oprávnění příslušníků justiční stráže. Tato část práce poskytuje ucelený pohled na fungování a organizaci Vězeňské služby. Dále se práce zabývá psychickou a fyzickou zátěží, které příslušníci justiční stráže čelí během výkonu své služby. Zvláštní pozornost je věnována stresu, který je spojen s prací ve vězeňském prostředí, a syndromu vyhoření, který může být důsledkem této zátěže. Práce se také zaměřuje na mimořádné události, které se mohou vyskytnout v kontextu výkonu služby u Vězeňské služby České republiky. Tyto události mohou mít významný dopad na pracovní prostředí a na zaměstnance. Empirická část obsahuje výzkumné šetření, které se zaměřuje na důsledky a negativní jevy spojené s výkonem služby příslušníků justiční stráže. Kvalitativní šetření je provedeno prostřednictvím rozhovorů s příslušníky justiční stráže České republiky.

Klíčová slova: justiční stráž, rodina, syndrom vyhoření

ANNOTATION

ŽIVNÁ, Dorota. *Judicial Guard Duty and its Impact on Personal Life*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2024. 73 pp. Bachelor Thesis.

The bachelor thesis focuses on the examination of negative phenomena that may occur during the service of members of the judicial guard in the Czech Republic and which may have an adverse impact on their personal life. The thesis describes in detail the structure of the Prison Service of the Czech Republic, including the duties and authorisations of the members of the judicial guards. This part of the thesis provides a comprehensive view of the functioning and organisation of the Prison Service. Furthermore, the thesis deals with the psychological and physical stress that the members of the judicial guards face during their service. Particular attention is paid to the stress that is associated with working in a prison environment and the burnout syndrome that can result from this stress. The thesis also focuses on emergencies that may occur in the context of service in the Prison Service of the Czech Republic. These events can have a significant impact on the work environment and on the employees. The empirical part includes a research investigation that focuses on the consequences and negative phenomena associated with the performance of service by members of the Judicial Guard. The qualitative research is conducted through interviews with members of the Judicial Guard of the Czech Republic.

Keywords: judicial guard, family, burnout syndrome

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2022 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum: .....

Podpis studenta: .....

OBSAH

Úvod	9
1 Vězeňská služba ČR jako bezpečnostní sbor	11
1.1 Charakteristika Vězeňské služby ČR.....	11
1.2 Organizační složky Vězeňské služby ČR a její aktuální trendy	12
2 Příslušníci justiční stráže.....	17
2.1 Justiční stráž a její charakteristika	17
2.2 Přijímací proces do služebního poměru VSČR	18
2.3 Základní odborná příprava příslušníků justiční stráže ČR.....	20
2.4 Základní povinnosti a úkoly příslušníků justiční stráže ČR	22
3 Vybrané aspekty výkonu služby justiční stráže	24
3.1 Pracovní doba a režim.....	24
3.2 Jednání s lidmi	25
3.3 Důsledky výkonu služby u Vězeňské služby ČR na rodinu	27
4 Možné negativní jevy při výkonu služby příslušníků justiční stráže ČR	30
4.1 Psychická, fyzická zátěž a stres	30
4.2 Riziko vzniku syndromu vyhoření.....	34
4.3 Výskyt agresivního chování vůči příslušníkům.....	37
4.4 Narušení bezpečnosti a pořádku	39
4.5 Mimořádné události v kontextu výkonu služby.....	42
5 Výkon služby justiční stráže a jeho vliv na osobní život	46
5.1 Charakteristika výzkumného souboru	50
5.2 Analýza dat	51
5.3 Shrnutí výzkumného šetření	61
Závěr	67
Seznam použitých zdrojů	69
Seznam tabulek	73
Příloha.....	74

ÚVOD

Bakalářská práce je zaměřena na vliv výkonu služby na osobní život příslušníků justiční stráže. Cílem závěrečné práce je charakterizovat justiční stráž a možné negativní jevy při výkonu služby a současně zjistit, jak tento výkon služby ovlivňuje osobní život příslušníků justiční stráže. Výkon služby příslušníků justiční stráže představuje specifickou pracovní profesi, která s sebou nese nejen profesní výzvy, ale i osobní a sociální důsledky pro ty, kdo službu vykonávají.

Příslušníci Vězeňské služby ČR, bez ohledu na to, zda jde o dozorce, strážné nebo strážné u justiční stráže, se řadí mezi vykonavatele jednoho z profesně nejnáročnějších zaměstnání z hlediska psychické odolnosti. Tato profese s sebou přináší řadu výzev a negativních dopadů, které zasahují jak profesní, tak i osobní život jednotlivců. Příslušníci jsou během své služby vystaveni četným stresovým situacím a psychickému tlaku, který výrazně převyšuje běžnou míru zátěže v jiných povoláních. Nepřetržitý tlak má za následek zvýšené riziko vzniku syndromu vyhoření, což je stav extrémní psychické a fyzické únavy způsobený dlouhodobým stresem. Komplexní povaha jejich práce často vede k potížím v mezilidských vztazích, včetně konfliktů s přáteli a rodinnými příslušníky, které mohou být způsobeny neshodami ohledně práce nebo nedostatkem času stráveného s blízkými.

Teoretická část závěrečné práce se věnuje detailní charakteristice justiční stráže, včetně povinností, úkolů, a specifík výkonu jejich služby. Zabývá se také klíčovými tématy jako jsou psychická a fyzická zátěž, stres, syndrom vyhoření, a mimořádné události, které jsou příznačné pro tuto pracovní profesi.

V rámci šetření je snaha identifikovat a analyzovat ty aspekty výkonu služby, které mají největší dopad na osobní životy příslušníků justiční stráže.

Empirická část závěrečné práce je založena na kvalitativním šetření pomocí rozhovorů s příslušníky justiční stráže. Hlavní výzkumná otázka se zaměřuje na to, jak výkon služby ovlivňuje osobní život příslušníků justiční stráže. V kvalitativním výzkumném šetření je realizována technika polostrukturovaného rozhovoru. Hlavním cílem výzkumného šetření je zjistit, jak výkon služby příslušníků justiční stráže ovlivňuje jejich soukromý život, jak působí na členy v domácnosti či na blízké osoby v jejich okolí v závislosti na negativních jevech vyskytujících se při výkonu služby. Záměrem dílčích cílů výzkumného šetření je také zjistit, jaké negativní jevy se především vyskytují při výkonu služby

příslušníků justiční stráže a jaká opatření příslušníci sami navrhnou pro zlepšení výkonu služby, která by mohla pozitivně ovlivnit i jejich osobní život.

Inspirací pro závěrečnou práci bylo zjištění, že povolání v represivním sboru, jako je Vězeňská služba ČR, může mít významný dopad nejen na profesní, ale i na osobní sféru jedince.

1 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČR JAKO BEZPEČNOSTNÍ SBOR

Vězeňská služba České republiky je ozbrojeným bezpečnostním sborem dle zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráži ČR, ve znění pozdějších předpisů. Zajišťuje především výkon vazby, výkon trestu odnětí svobody, výkon zabezpečovací detence, předvádění a eskortování vězněných osob a dále zajišťuje pořádek a bezpečnost v justičních objektech, kterými jsou soudy, státní zastupitelství, Ministerstvo spravedlnosti a v dalších jiných místech jejich činnosti.

1.1 Charakteristika Vězeňské služby ČR

Vězeňská služba ČR je správním úřadem, který řídí generální ředitel. Generálního ředitele do funkce jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti. Ministerstvo spravedlnosti je ústředním orgánem státní správy pro vězeňství; je mu podřízena Vězeňská služba České republiky. Aktuálně je v České republice zřízeno 25 věznic, 10 vazebních věznic a 3 detenční ústavy, které se dále uvádí v podkapitole 1.2 Organizační složky Vězeňské služby ČR a její aktuální trendy.

Vězeňská služba ČR plní úkoly, které jsou ustanoveny v zákoně č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráži České republiky, kdy:

- spravuje a střeží vazební věznice a věznice a odpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody,
- spravuje a střeží ústavy pro výkon zabezpečovací detence, střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby, ve výkonu trestu odnětí svobody a ve výkonu zabezpečovací detence,
- soustavně působí na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody prostřednictvím programu zacházení s cílem vytvořit předpoklady pro jejich řádný způsob života po propuštění,
- provádí výzkum v oboru penologie,
- zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva a v jiných místech jejich činnosti,
- vytváří podmínky pro pracovní a jinou účelnou činnost osob ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody,

- provozuje hospodářskou činnost za účelem zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody, nebo i osob ve výkonu vazby,
- vede evidenci osob ve výkonu vazby, ve výkonu trestu odnětí svobody a ve výkonu zabezpečovací detence,
- plní úkoly, které vyplývají z vyhlášených mezinárodních smluv, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, zabezpečuje vzdělávání příslušníků Vězeňské služby a občanských zaměstnanců Vězeňské služby a vzdělávání osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody, které provádí Střední odborné učiliště,
- poskytuje zdravotní služby ve svých zdravotnických zařízeních osobám ve výkonu vazby, ve výkonu trestu odnětí svobody a ve výkonu zabezpečovací detence, příslušníkům a občanským zaměstnancům Vězeňské služby ČR,
- poskytuje nebo zajišťuje odbornou péči osobám s adiktologickou poruchou, které jsou ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence a v rozsahu stanoveném zvláštním právním předpisem objasňuje a prověřuje vlastními pověřenými orgány trestné činy osob ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence,
- ve spolupráci s Generální inspekcí bezpečnostních sborů se podílí na předcházení a odhalování trestné činnosti příslušníků Vězeňské služby a občanských zaměstnanců zařazených k výkonu práce ve Vězeňské službě spáchané při výkonu služby nebo při plnění pracovních úkolů (Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráži).

1.2 Organizační složky Vězeňské služby ČR a její aktuální trendy

Organizačními složkami Vězeňské služby České republiky, dle zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráži, jsou:

- a) generální ředitelství,
- b) vazební věznice,
- c) věznice,
- d) ústavy pro výkon zabezpečovací detence,
- e) Střední odborné učiliště,
- f) Akademie Vězeňské služby.

Generální ředitelství Vězeňské služby ČR řídí a kontroluje činnost ostatních složek Vězeňské služby, zabezpečuje plnění společných úkolů.

V jeho čele stojí generální ředitel Vězeňské služby, který má personální a kázeňskou pravomoc nad příslušníky Vězeňské služby, má pravomoc upravovat v souladu s právními předpisy právní vztahy ve Vězeňské službě, ve výkonu trestu odnětí svobody, ve výkonu vazby a výkonu zabezpečovací detence. Některé úpravy však spadají do působnosti ministra spravedlnosti (Raszková, Hoferková, 2018, s. 78).

Generální ředitelství Vězeňské služby ČR získává, analyzuje poznatky, navrhuje potřebná řešení a vyřizují stížnosti. Zpracovává návrhy vnitřních předpisů a metodiku.

Ministr spravedlnosti zřizuje a ruší vazební věznice, věznice a ústavy pro výkon zabezpečovací detence (Raszková, Hoferková, 2018, s. 78).

Ke dni 27. 11. 2023 se nachází 10 vazebních věznic, které se řídí zákonem č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby a vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby, 25 věznic a 3 ústavy pro výkon zabezpečovací detence.

Účelem vazební věznice je především zajištění obviněného pro účel trestního řízení a pro výkon trestu odnětí svobody. Dalším účelem vazební věznice je zabránění obviněnému, aby v trestné činnosti pokračoval nebo mařil ověřování důkazů (Raszková, Hoferková, 2018, s. 79).

„O vzetí do vazby je třeba bez průtahů vyrozumět některého rodinného příslušníka obviněného nebo jinou fyzickou osobu, u nichž obviněný uvede údaje potřebné k vyrozumění, jakož i jeho zaměstnavatele; to neplatí, prohlásí-li obviněný, že s takovým vyrozuměním nesouhlasí, ledaže jde o vyrozumění rodinného příslušníka mladistvého. O vzetí do vazby příslušníka ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru je třeba vyrozumět též jeho velitele nebo náčelníka. O vzetí cizince do vazby a o jeho propuštění z vazby se vyrozumí též konzulární úřad státu, jehož je cizinec občanem, pokud o to cizinec požádá, nestanoví-li jinak vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána.“ (Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním).

Ve Věznicích se realizuje výkon trestu odnětí svobody a řídí se primárně zákonem č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody a vnitřním řádem věznic (Raszková, Hoferková, 2018, s. 79).

„Jakmile se rozhodnutí, podle něhož se má vykonat nepodmíněný trest odnětí svobody, stalo vykonatelným, předseda senátu příslušné věznicí zašle nařízení výkonu trestu

a vyzve odsouzeného, je-li na svobodě, aby trest ve stanovené lhůtě nastoupil“ (Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním).

Ústavy pro výkon zabezpečovací detence se řídí zákonem č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů.

„Zabezpečovací detence se vykonává v ústavu se zvláštní ostrahou a s léčebnými, psychologickými, vzdělávacími, pedagogickými, rehabilitačními a činnostními programy“ (Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů).

Zabezpečovací detence je často považována za nejvyšší formu ochranného opatření, které lze uplatnit. Opatření je zvláště striktní a je určeno pro jedince, kteří jsou považováni za zvláště nebezpečné pro společnost. Jedinci, kteří jsou podrobeni tomuto druhu detence, jsou obecně označováni jako „chovanci“. Hlavním cílem tohoto druhu detence je především ochrana společnosti tím, že se zabrání potenciálně nebezpečným jedincům v přístupu k veřejnosti. Opatření je obvykle používáno jako poslední možnost a je uplatňováno pouze v případech, kdy jsou ostatní formy intervence považovány za nedostatečné.

Nově je otevřen v areálu Vazební věznice Praha Pankrác třetí detenční ústav v České republice. První detenční ústav byl otevřen v lednu roku 2009 v areálu Vazební věznice Brno. V únoru roku 2013 byli umístěni první chovanci do detenčního ústavu v areálu Věznice Opava (Vězeňská služba České republiky, 2022, online).

Střední odborné učiliště sídlí v Praze a disponuje několika odloučenými učilišti, Školskými vzdělávacími středisky (Pardubice, Opava, Světlá nad Sázavou, Valdice, Plzeň, Rýnovice, Všehrady, Kuřim). Zajišťuje vzdělávání odsouzených osob. Osoba musí být ke vzdělávání zdravotně způsobilá (Raszková, Hoferková, 2018, s. 80).

Resortním vzdělávacím zázemím s celorepublikovou působností je Akademie Vězeňské služby ČR. Profesně připravuje všechny zaměstnance Vězeňské služby. Podílí se na rozvoji vědecké a výzkumné činnosti v oblasti penologie a penitenciaristiky (Vězeňská služba ČR, 2024a, online).

Aktuální trendy

V roce 2022 zahájila Vězeňská služba ČR provoz náborových stránek, které mají pomoci snížit nedostatek personálu, a to jak příslušníků, tak i civilních zaměstnanců, se kterým se sbor dlouhodobě potýká. Nové náborové stránky přinášejí přehled volných služebních a pracovních míst v jednotlivých vazebních věznicích a věznicích, informují o požadavcích, které účastníci musí splnit (Vězeňská služba ČR, 2024e, online).

Mezi dlouhodobé důsledky podstavu personálu je zvyšující se agresivita vězňů osob a častější pokusy o útěk. Počty vězňů stoupají od roku 2021 a tento trend přetrvává. Aktuálně chybí přes zhruba 1200 zaměstnanců. „V současné době nám chybí 71 příslušníků, ať už na pozici strážných nebo dozorců,“ zmínil v rozhovoru ředitel Ruzyňské věznice v Praze Zbyšek Trepeš. Špatnou personální situaci se nedaří vyřešit. Celkově věznic chybí až 18 procent zaměstnanců. Vězeňská služba ročně přijme až 500 zaměstnanců. Zhruba čtvrtina z nich skončí během tří let ještě před vykonáním služební zkoušky. Vězeňské prostředí je složité a málokdo zvládne ustát psychickou a fyzickou zátěž. V poslední době navíc stoupá agresivita vězňů (Salát, Čemusová, 2023, online).

Za další aktualitu, v rámci celorepublikové úspory, považují nově rušící se tabulková místa napříč Vězeňskou službou ČR z důvodu finanční nedostatečnosti na platové prostředky. Ve Vazební věznici Praha Ruzyně například nedojde k propouštění stávajících zaměstnanců, pouze se ruší neobsazená tabulková místa. Jedná se o pozice: lékař pracovník, speciální pedagog, vychovatel, účetní oddělení ekonomického, zdravotní sestra, sociální pracovník na oddělení výkonu vazby. V této souvislosti byl vyhlášen stop stav pro nabírání nových občanských zaměstnanců.

Na Ministerstvu spravedlnosti se zrušila sekce vězeňství a resortní kontroly, do které spadala Vězeňská služba ČR, kde vrchním ředitelem sekce byl PhDr. Petr Dohnal. Vězeňská služba ČR nyní spadá pod sekci justice a trestní politiky, pod PhDr. Gabrielu Slovákovou, Ph.D.

Pro zaměstnance Vězeňské služby ČR se zavedla komunikační platforma s generálním ředitelem Vězeňské služby ČR za účelem lepší informovanosti a transparentnosti. V minulosti žádná komunikační platforma nebyla.

Vězni v České republice, kteří měli očekávat zvýšení ubytovacího prostoru od 1. ledna 2024, budou muset na tuto změnu ještě počkat. Ministerstvo spravedlnosti uvedlo, že stát v současné době není schopen zajistit požadovaný počet čtverečních metrů pro každého odsouzeného ve společných celách. Byla vypracována vyhláška, která byla poslána do zkráceného připomínkového řízení, a která navrhuje odložení těchto změn až do roku 2027. Tato situace ukazuje na složitost a výzvy, které přináší zajištění dostatečného ubytovacího prostoru pro vězně, a zdůrazňuje potřebu dalších investic a plánování v oblasti vězeňské infrastruktury (ČTK, 2023, online).

„Nová Koncepce vězeňství do roku 2025 je historicky první systémovou aktivitou, která pojímá vězeňství v širším pojetí neomezeném pouze na Vězeňskou službu ČR.“

Koncepce vězeňství do roku 2025 klade důraz na vzdělávání. Představa lepšího vzdělání přináší také možnost lepšího začlenění do pracovního trhu po odpykání trestu. Důraz je kladen nejen na vzdělávání odsouzených, ale také na vzdělávání zaměstnanců Vězeňské služby ČR. Především jde o výuku cizích jazyků a práci na počítači (Vězeňská služba ČR, 2024f, online).

Koncepce popisuje a usiluje o dosažení významných moderních trendů v zdravotnictví. Mezi ně patří obecný nedostatek lékařů, potřeba kvalitního vybavení, problém stárnutí lékařské populace a snaha o zlepšení financování zdravotní péče ve věznicích (Vězeňská služba ČR, 2024f, online).

"Největší přetrvávající problémy českého vězeňství spatřujeme v kolektivním ubytování vězněných osob, které samo o sobě vytváří mimořádně rizikové prostředí a výrazně snižuje možnosti výchovného působení vězeňských specialistů. Celý systém je podfinancován, budovy jsou mnohdy koncepčně velice zastaralé, vězeňské službě chybí personál a oproti našim západním sousedům až násobně," uvádí Český helsinský výbor (Vězeňská služba ČR, 2023c, online).

2 PŘÍSLUŠNÍCI JUSTIČNÍ STRÁŽE

Vězeňská služba České republiky je nezbytnou součástí našeho právního systému, a přesto se o ní ve veřejném prostoru mluví jen málokdy. Muži a ženy, kteří slouží pod justiční stráží, mají často velmi náročnou a stresující práci. Jejich hlavním úkolem je zajišťovat pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti.

2.1 Justiční stráž a její charakteristika

Justiční stráž byla zřízena zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky ve znění pozdějších předpisů.

Justiční stráž se člení na místní jednotky, které po stránce personální, výstroje a výzbroje zabezpečuje určená vazební věznice, věznice, nebo ústav pro výkon zabezpečovací detence. Jednotky jsou seskupeny do oblastí a působí u všech okresních, obvodních, městských, krajských, vrchních soudů, Nejvyššího správního soudu a Nejvyššího soudu a u vybraných státních zastupitelství a na ministerstvu. Pro soudy a státní zastupitelství, které sídlí v jednom objektu nebo areálu, se zřizuje společná jednotka. U státního zastupitelství, kde není samostatná jednotka, zajišťuje úkoly justiční stráže jednotka určeného soudu nebo určeného státního zastupitelství. Přiřazení jednotek do konkrétní oblasti stanoví generální ředitel.

V čele jednotky je vrchní inspektor justiční stráže. Jednotky řídí ředitel určené věznice prostřednictvím vedoucího oddělení justiční stráže, který projednává otázky související se služební činností justiční stráže s předsedy jednotlivých soudů, vedoucími státními zástupci a na ministerstvu s ředitelem odboru bezpečnosti a krizového řízení.

Činnost justiční stráže se řídí zejména platnými zákony a rezortními právními akty. Příslušníci justiční stráže jsou při plnění služebních povinností směřováni k dodržování všech zákonných norem a dále k zodpovědnému způsobu vedení komunikace se vstupujícími osobami s cílem eliminovat vznik mimořádných událostí souvisejících zejména s pronesením nebezpečných předmětů do střeženého objektu přes strážní stano-
viště-hlavní vchod.

Jejich odpovědnost sahá daleko za hranice vnitřních prostor těchto budov. Justiční stráž zajišťuje bezpečnost a pořádek v okolí těchto budov, což zahrnuje i vnější prostory a přilehlé oblasti. Během své služby jsou příslušníci justiční stráže považováni za úřední osoby a jsou vybaveni služebním stejnokrojem.

Stejnokroj je důležitým symbolem jejich role a autority. Strážníci a dozorcí ve věznici nosí jako součást svého stejnokroje pravidelně tmavě modrou košili. Na druhé straně, příslušnice a příslušníci justiční stráže se odlišují světle modrou košilí. Barevná diference pomáhá rozlišovat mezi různými funkcemi a rolemi v rámci Vězeňské služby České republiky.

Justiční stráž je podřízena řediteli příslušné vazební věznice nebo věznice, což je jejich primární řídicí autorita. Avšak v průběhu své služby se řídí také pokyny předsedy nebo předsedkyně daného soudu, vedoucího státního zástupce, nebo jiného pověřeného zaměstnance soudu, státního zastupitelství nebo ministerstva.

Struktura umožňuje efektivní koordinaci a komunikaci mezi různými složkami našeho právního systému. Justiční stráž tak může efektivně plnit svou roli v udržování pořádku a bezpečnosti v našich vězeňských zařízeních a soudních budovách.

Člen justiční stráže by měl být ve výborné fyzické, psychické a zdravotní kondici, aby byl schopen zvládat náročnosti a stres spojený s výkonem své služby. Je důležité, aby byl připraven čelit jakýmkoli výzvám, které mohou v průběhu služby nastat.

Jako součást jejich profesního rozvoje a zdravotní péče, členové justiční stráže pravidelně podstupují lékařské prohlídky. Lékařské prohlídky jsou navrženy tak, aby odhalily případné zdravotní problémy, které by mohly ovlivnit jejich schopnost plnit své povinnosti. To zahrnuje identifikaci příznaků syndromu vyhoření nebo jiných psychických problémů, které by mohly mít negativní dopad na jejich výkon. Ačkoli psychotesty nejsou během služby obvykle opakovány, je důležité zdůraznit, že péče o duševní zdraví je stejně důležitá jako péče o fyzické zdraví.

2.2 Příjímací proces do služebního poměru VSČR

Podle zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, který upravuje podmínky pro uchazeče, musí být splněny následující kritéria:

- 1. Občanství České republiky:** Uchazeč musí být občanem České republiky.
- 2. Věk nad 18 let:** Uchazeč musí být starší 18 let.
- 3. Bezúhonnost:** Uchazeč musí mít čistý trestní rejstřík. To znamená, že nesmí mít žádné trestné činy na svém jméně.
- 4. Minimálně střední vzdělání nebo střední s výučním listem:** Uchazeč musí mít minimálně střední vzdělání nebo střední vzdělání s výučním listem.

5. Zdravotní, osobnostní a fyzickou způsobilost k výkonu služby: Uchazeč musí být zdravotně, osobnostně a fyzicky způsobilý k výkonu služby. To znamená, že musí být fyzicky schopen vykonávat své povinnosti a musí mít potřebné osobnostní vlastnosti.

6. Není členem politické strany nebo politického hnutí: Uchazeč nesmí být členem žádné politické strany nebo politického hnutí. To zajišťuje, že jeho práce nebude ovlivněna politickými zájmy.

7. Nevykonává živnostenskou nebo jinou výdělečnou činnost a není členem řídicích nebo kontrolních orgánů právnických osob, které vykonávají podnikatelskou činnost: Uchazeč nesmí vykonávat živnostenskou nebo jinou výdělečnou činnost a nesmí být členem řídicích nebo kontrolních orgánů právnických osob, které vykonávají podnikatelskou činnost (Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů).

V rámci procesu prověrky uchazeče se využívají operativní evidence Policie České republiky. Tato evidence je potřebná pro ověření bezúhonnosti uchazeče a jeho minulého chování.

Fyzická, zdravotní a osobnostní způsobilost uchazeče se prokazuje během přijímacího řízení. Přijímací řízení zahrnuje řadu testů a vyšetření, které jsou navrženy tak, aby ověřily schopnost uchazeče vykonávat požadovanou práci. Jedním z těchto testů je vyšetření zaměřené na zjištění přítomnosti omamných a psychotropních látek v těle uchazeče. To je důležité pro zajištění, že uchazeč je schopen vykonávat své povinnosti bez ovlivnění těmito látkami. Fyzická způsobilost uchazeče se prokazuje prostřednictvím testů tělesné zdatnosti. Fyzické testy mohou zahrnovat člunkový běh 4 x 10 metrů, celomotorický test (po dobu 2 minut opakovaně stoj spatný – dřep – leh na břicho – dřep – stoj spatný), kliky – vzpor ležmo (opakovaně) – hodnotí se počet správně provedených cviků bez přerušení, a běh na 1000 metrů na čas. Fyzické testy jsou navrženy tak, aby ověřily fyzickou kondici a vytrvalost uchazeče. Zdravotní způsobilost uchazeče je posouzena posudkovým lékařem Vězeňské služby České republiky. Lékař provede řadu zdravotních testů a vyšetření, aby se ujistil, že uchazeč je zdravotně schopen vykonávat požadovanou práci. Osobnostní způsobilost uchazeče se prověřuje prostřednictvím psychologického vyšetření (Vězeňská služba ČR, 2024d, online).

Komplexní zdravotní prohlídka je klíčovou součástí procesu hodnocení zdravotní způsobilosti uchazeče k výkonu služby. Prohlídka je důkladná a zahrnuje řadu testů a vyšetření, které mají za cíl posoudit zdravotní stav uchazeče. Přísná zdravotní kritéria jsou

nastavena tak, aby byla prevencí před případným poškozením zdraví uchazeče v důsledku náročných podmínek služby.

Osobnostní způsobilost uchazeče se prokazuje prostřednictvím psychologického vyšetření. Osobnostní vyšetření je zaměřeno na zjišťování osobnostních předpokladů, které jsou potřebné pro výkon služby na služebním místě strážný nebo dozorce. Během tohoto přibližně čtyřhodinového vyšetření uchazeči vyplňují osobnostní dotazníky, podrobují se různým testům a účastní se řízeného rozhovoru s psychologem. Psychologické vyšetření provádějí výlučně akreditovaní psychologové, což zajišťuje, že vyšetření je provedeno profesionálně a spravedlivě. Pokud uchazeč nesplní kritéria nutná pro přijetí, má možnost podstoupit další psychologické vyšetření, avšak nejdříve za 2 roky, aby uchazeč měl dostatek času na případné zlepšení svých schopností a přípravu na další pokus o přijetí (Vězeňská služba ČR, 2024d, online).

Služební poměr, který je formou pracovního vztahu mezi příslušníkem a jeho zaměstnavatelem, vzniká na základě rozhodnutí služebního funkcionáře s personální pravomocí. Rozhodnutí určuje datum, kdy je příslušník ustanoven na služební místo a kdy složí služební slib. S nově nastupujícím příslušníkem je uzavřen služební poměr na dobu určitou, konkrétně na období 3 let. Po uplynutí tříletého období má příslušník možnost přejít do služebního poměru na dobu neurčitou, ale pouze za předpokladu, že příslušník úspěšně vykonal služební zkoušku a podle závěru služebního hodnocení dosahuje alespoň dobrých výsledků ve výkonu služby (Vězeňská služba ČR, 2024d, online).

2.3 Základní odborná příprava příslušníků justiční stráže ČR

Nově přijatí příslušníci jsou po přijetí do služebního poměru povinni absolvovat základní odbornou přípravu.

Kvalitní personální obsazení je zásadním faktorem pro efektivní a hladký provoz jakéhokoli zařízení, které se zaměřuje na prevenci a péči o jedince s narušeným chováním. To platí obzvláště pro věznice, kde je správné personální obsazení klíčové pro bezpečnost a rehabilitaci vězňů.

Personální obsazení věznice není omezeno pouze na pracovníky v řídicích funkcích, kteří dohlížejí na celkový chod věznice. Velmi důležitou roli hrají také pracovníci, kteří jsou v přímém a každodenním kontaktu s odsouzenými. Pracovníci jsou často první linií komunikace s vězni a jejich schopnosti a kvalifikace mohou mít významný dopad na úspěšnost rehabilitace vězňů.

Kvalifikace těchto pracovníků, založená na jejich znalostech, kreativité a loajalitě, se stávají rozhodujícími faktory pro úspěšnost organizace. V posledních letech se oprávněně zvyšují nároky na vězeňský personál, což odráží rostoucí pochopení pro složitost a náročnost jejich role. Požadavek na kvalitní vězeňský personál je zakotven především v Evropských vězeňských pravidlech a v Koncepci vězeňství do roku 2025. Dokumenty stanovují standardy a očekávání pro vězeňský personál a zdůrazňují důležitost jejich role v rehabilitačním procesu. Vězeňský personál je vybaven potřebnými dovednostmi a znalostmi pro úspěšné plnění svých povinností (Raszková, Hoferková, 2018, s. 82-83).

Akademie Vězeňské služby ČR, která se nachází ve Stráži pod Ralskem, je institucí, kde se provádí základní odborná příprava pro budoucí příslušníky Vězeňské služby ČR.

Akademie Vězeňské služby ČR má celorepublikovou působnost a je jediným vzdělávacím zařízením pro české vězeňství. Základní odborná příprava pro nově příchozí příslušníky trvá 15 týdnů.

Po úspěšném absolvování tohoto kurzu, účastníci získají hluboké porozumění právním normám, které definují činnost Vězeňské služby ČR. Zde se učí efektivně a spravedlivě zacházet s odsouzenými, obviněnými a dalšími klienty Vězeňské služby ČR.

Kurz také klade důraz na respektování lidských práv osob, které jsou ve výkonu trestu, ve výkonu vazby a ve výkonu zabezpečovací detence. To je zásadní pro zachování důstojnosti a spravedlnosti v rámci vězeňského systému. Účastníci kurzu se také seznámí s aktuálními trendy v oblasti vězeňství, což jim pomůže lépe porozumět a reagovat na dynamické změny v tomto odvětví.

Kurz také využívá znalosti z psychologie a pedagogiky, aby účastníci mohli efektivněji komunikovat a pracovat s vězni a veřejností. Důležitou součástí kurzu je také výuka o dodržování etických zásad a pravidel profesionálního chování.

Nakonec se účastníci učí bezpečně manipulovat s donucovacími prostředky a zbraněmi, přičemž berou v úvahu ochranu života a zdraví osob, což je klíčové pro zajištění bezpečnosti jak pro příslušníky Vězeňské služby ČR, tak pro osoby, se kterými přicházejí do kontaktu. Součástí základní odborné přípravy příslušníka Vězeňské služby ČR je povinnost vykonat do tří let od přijetí do služebního poměru služební zkoušku.

Nově příchozí příslušníci Vězeňské služby ČR budou mít základní odbornou přípravu obohacenou o nové stravovací zařízení přímo v objektu akademie a nebudou tedy muset být závislí na zdejším stravování. Nová jídelna bude sloužit jak zaměstnancům akademie, tak i studentům a účastníkům kurzů.

2.4 Základní povinnosti a úkoly příslušníků justiční stráže ČR

Fyzickou ostrahu ministerstva, soudů a státních zastupitelství zajišťuje justiční stráž. Na kvalitě výkonu služby justiční stráže závisí účinnost všech ostatních opatření bezpečnosti. Se souhlasem ministerstva mohou ostrahu justičních organizací zajišťovat přechodně i její zaměstnanci pověřeni výkonem ostrahy, v mimořádných případech i soukromá bezpečnostní služba.

„Justiční stráž zejména:

a) zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva, jakož i v jiných místech činnosti soudu, státního zastupitelství a ministerstva,

b) zajišťuje bezpečnost zaměstnanců soudu, státního zastupitelství a ministerstva a jejich ochranu zvláště před fyzickými útoky, střeží budovy soudů, státních zastupitelství a ministerstva v době, kdy jsou přístupné veřejnosti; v případě potřeby a kdy to stanoví zvláštní právní předpis i v mimopracovní době a ve dnech pracovního klidu; u státního zastupitelství se ostraha budovy zajišťuje především ze strážního stanoviště u vchodu do objektu,

c) zajišťuje v případech narušení pořádku a bezpečnosti, kdy situaci nelze zvládnout vlastními silami, zásah příslušných orgánů Policie České republiky,

d) spolupracuje při zajišťování bezpečnosti s příslušníky vězeňské stráže při předvádění osob ve výkonu vazby, výkonu trestu odnětí svobody a výkonu zabezpečovací detence v budovách soudů a státních zastupitelství,

e) podává na požádání základní informace návštěvníkům soudu, státního zastupitelství a ministerstva,

f) zajišťuje obsluhu technických prostředků zabezpečení objektů soudů, státních zastupitelství a ministerstva,

g) řídí služební motorové vozidlo příslušného soudu, státního zastupitelství nebo ministerstva, pokud je to nezbytné v souvislosti s plněním služebních úkolů.

h) je oprávněna zjišťovat totožnost osob vstupujících do objektů soudů, státních zastupitelství a ministerstva; dále je oprávněna zjišťovat totožnost osob, které se zdržují v blízkosti těchto objektů, pokud se tyto osoby chovají způsobem ohrožujícím bezpečnost střeženého objektu, nebo pokud je důvodná obava, že bezpečnost střeženého objektu ohrozí“ (Ministerstvo spravedlnosti, 2022, online).

Na pokyn justiční stráž zabraňuje vstupu nepovolaných osob do určených místností nebo jiných prostor soudu, státního zastupitelství a ministerstva. Kromě toho je jedním

z jejích úkolů zabezpečení ochrany utajovaného svědka. Zajištění bezpečnosti svědka je v budově soudu, státního zastupitelství nebo v jiných místech, kde soud a státní zastupitelství vykonávají svou činnost. Justiční stráž také poskytuje doprovod a chrání zaměstnance soudu, státního zastupitelství a ministerstva před fyzickými útoky, když vykonávají své úkony mimo budovu těchto institucí.

Konkrétní úkoly justiční stráže při zajišťování bezpečnosti a pořádku u soudu, státního zastupitelství a ministerstva stanoví pokyny předsedy soudu, vedoucího státního zástupce, ministra nebo ředitele odboru bezpečnosti a krizového řízení ministerstva a vnitřní předpisy Vězeňské služby ČR.

3 VYBRANÉ ASPEKTY VÝKONU SLUŽBY JUSTIČNÍ STRÁŽE

Justiční stráž je obecně organizována v místních jednotkách, které po stránce personální a logistické zabezpečuje určená věznice.

Justiční stráž, která je integrální a nezbytnou součástí vězeňské služby v České republice, hraje klíčovou roli v udržování pořádku a bezpečnosti. Její působnost se rozprostírá přes širokou škálu justičních objektů, včetně budov soudů, státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti. Její hlavní úkolem je zajištění bezpečného prostředí pro zaměstnance justice a veřejnost, a to jak během soudních jednání, tak i mimo ně. Tato služba je jistě nezbytná pro spravedlivý a efektivní chod justice v naší zemi.

3.1 Pracovní doba a režim

V rámci svých povinností vedoucí zaměstnanec pečlivě a detailně vypracovává písemný rozvrh týdenní pracovní doby pro své podřízené. Rozvrh je nezbytný pro správné fungování a je důležité, aby byl každý zaměstnanec s ním seznámen. Vedoucí zaměstnanec má povinnost informovat zaměstnance o rozvrhu nebo o jakýchkoli jeho změnách nejpozději 2 týdny před začátkem období, na které se rozvrh vztahuje. Pokud se však vedoucí zaměstnanec dohodne se zaměstnancem na jiném termínu seznámení, může být tato doba upravena.

Je důležité poznamenat, že délka jedné směny nesmí přesáhnout 12 hodin, aby bylo zajištěno, že zaměstnanci nejsou přetížení a mohou efektivně plnit své pracovní úkoly. Vedoucí zaměstnanec také stanovuje přestávku na jídlo a oddech v trvání 30 minut, která je naplánována v rámci časového úseku určeného pro výdej stravy v zaměstnanecké jídelně.

Poskytnuté přestávky na jídlo a oddech se nezapočítávají do pracovní doby. Existují však výjimky pro zaměstnance, kteří vykonávají práce, které nemohou být přerušeny. V těchto případech musí být zaměstnanci zajištěna přiměřená přestávka na jídlo a oddech, a to i bez přerušování jejich práce nebo provozu.

V případě, že zaměstnanec vykonává práce, které nemohou být přerušeny, nebo pokud je provoz přerušen, je třeba vzít v úvahu naléhavost plnění pracovních úkolů nebo mimořádnou situaci. V těchto situacích nemůže zaměstnanec čerpat přestávku na jídlo a oddech. I v těchto případech však náleží zaměstnanci přiměřená přestávka na jídlo a oddech a doba této přestávky se mu započítává do pracovní doby.

Například na jednotce Ministerstva spravedlnosti slouží jak směnaři, kteří slouží 12 hodin, tak i příslušníci, kteří slouží 8 hodin denně od pondělí do pátku. Všichni jsou zařazeni na příslušné stanoviště na daném objektu. Ministerstvo spravedlnosti disponuje služebnou, hlavní recepcí, vjezdem a detašovaným pracovištěm. Ministerstvo spravedlnosti je vládní budova, která je chráněným, střeženým objektem a zde se slouží nepřetržitě 24/7. Bývají zde takové situace, kdy se vyskytne rozbouřený lid před budovou ministerstva. V tuto chvíli se musí přijmout taková opatření, aby byla zachována bezpečnost osob na budově. Pokud je však na budově omezený počet příslušníků, není tedy možnost čerpat přestávku a musí se zajistit plynulý chod justice.

Práce přesčas je situace, která by měla nastat pouze výjimečně. Je to doba, kdy zaměstnanec pracuje nad rámec své běžné pracovní doby. Práci přesčas může nařídit vedoucí zaměstnanec, ale pouze za určitých okolností. Okolnosti musí být vážné provozní důvody, které vyžadují, aby zaměstnanec pracoval déle než jeho standardní pracovní doba. Tyto důvody mohou zahrnovat naléhavé projekty, dodržení lhůt nebo řešení neočekávaných problémů. Je důležité zdůraznit, že práce přesčas by měla být výjimkou, nikoli pravidlem, a měla by být řádně kompenzována.

Práce přesčas je teď velmi aktuální, jelikož je nedostatek vězeňského personálu.

3.2 Jednání s lidmi

Komunikace justiční stráž s veřejností je nesmírně důležitá. Její členové jsou v době služby úřední osobou, a proto je jejich schopnost efektivně komunikovat se vstupující veřejností, s podřízenými, s nadřízenými nebo například s cizinci klíčová.

Komunikace pomáhá justiční stráž v jejich hlavních úkolech, jako je zajišťování pořádku a bezpečnosti, ochrana úředních a dalších osob, zabránění vstupu nepovolaných osob a další. Efektivní komunikace také pomáhá při řešení konfliktů při výkonu služby s využitím vhodných verbálních i neverbálních prostředků.

Kromě toho, justiční stráž také hraje důležitou roli při poskytování první pomoci. Existují případy, kdy došlo k náhlé zástavě oběhu u osob navštěvující soudy. Příslušníci justiční stráž ihned začali poskytovat první pomoc, a i díky nim se podařilo zachránit lidský život.

Komunikace justiční stráž s veřejností je velmi důležitá pro její úspěšné fungování a plnění jejich úkolů. Bez efektivní komunikace by bylo těžké dosáhnout pořádku, bezpečnosti a plynulého a nerušeného průběhu soudního řízení.

Komunikace je klíčovým prvkem, který nám pomáhá zvládat negativní faktory a minimalizovat jejich dopad jak v našem soukromém životě, tak i na pracovišti. Je to nástroj, který nám umožňuje vyjádřit naše pocity, sdílet naše myšlenky a navázat spojení s ostatními. Podle psychologického slovníku je komunikace definována jako proces do-rozumívání nebo sdělování. Zajímavé je, že komunikace není specifickým jevem pouze pro lidské bytosti. Existuje i u živočichů, což ukazuje na univerzální povahu tohoto jevu. Nicméně, na rozdíl od jazyka, který je specifický pro lidské bytosti, komunikace v psychologii zahrnuje především přenos myšlenek, emocí, postojů a jednání od jedné osoby ke druhé. To znamená, že komunikace není jen o výměně slov, ale také o sdílení našich emocí, postojů a jednání (Hartl, Hartlová, 2000, s. 264).

V rámci profesního života se lidé musí potýkat s různými situacemi, které vyžadují odlišné komunikační styly. Někdy je nezbytné hovořit formálně a přímo k věci, zejména při jednáních, prezentacích nebo při komunikaci s nadřízenými. V těchto situacích je důležité být jasný, stručný a soustředěný na dané téma. Na druhou stranu, v některých méně formálních situacích, jako jsou neformální setkání nebo pauzy na kávu, může být vhodnější uvolněnější a méně strukturovaný přístup. V těchto chvílích je důležité být autentický a otevřený, aniž byste ztratili profesionální postoj.

Při pracovní komunikaci je potřebná pružnost. Je důležité umět se přizpůsobit různým situacím a lidem. To znamená zůstat soustředěný na dané téma, neodbíhat od něj a nehovořit nesouvisle. Je důležité umět se vyhnout nepřislušným nebo nesouvisejícím tématům a udržet konverzaci na správné cestě. V profesním životě se často hovoří k lidem, kteří toho o daném tématu vědí mnohem méně, nebo k lidem, kteří jsou na mnohem nižší úrovni, co se týče porozumění a verbální zdatnosti. V těchto situacích je nezbytné umět složité koncepty vysvětlit jednoduchým a srozumitelným způsobem (Fontana, 2017, s. 72).

Je důležité být trpělivý a vstřícný, aby se druhá strana necítila nepohodlně nebo zstrašeně. Příslušníci musí respektovat druhé a jejich úroveň znalostí a dovedností.

Akademie vězeňské služby České republiky vyvinula speciální kurz s názvem “Komunikace při provádění kontrol vstupujících osob”, který je určen pro příslušníky justiční stráže. Tento kurz je rozdělen do několika částí, které se zaměřují na různé aspekty komunikace a kontroly.

V úvodní teoretické části se účastníci kurzu seznámí s legislativním rámcem, který ovlivňuje jejich službu. Teoretická část je klíčová pro pochopení právních aspektů a povinností spojených s jejich rolí. Následuje část zaměřená na sociální a psychologické

faktory, které ovlivňují komunikaci. Zde se účastníci učí o různých situačních faktorech, které mohou ovlivnit jejich interakce, a také se zabývají sociální percepcí a různými typy osobností, se kterými se mohou setkat. Další část kurzu je zaměřena na hledání nejlepších postupů pro efektivní komunikaci s různými skupinami lidí-se vstupující veřejností, s podřízenými, s nadřízenými a s cizinci. Zde se účastníci učí, jak řešit konflikty a jak využívat vhodné verbální a neverbální prostředky pro dosažení svých cílů. V poslední části kurzu, která je založena na modelových situacích, účastníci trénují praktické dovednosti, jako je taktika a způsob provedení kontroly vstupující osoby nebo prohlídky věci a zavazadel. Pomocí rentgenové technologie vyhodnocují podezřelé materiály.

Během praktického výcviku je kladen důraz na vhodnou a účinnou komunikaci při řešení konfliktů. Příslušníci justiční stráže využívají nově vybudované Výcvikové a vzdělávací centrum Akademie pro praktické činnosti pod dohledem svých vyučujících. Kurz je důležitým krokem k rozvoji dovedností potřebných pro úspěšné plnění jejich rolí (Vězeňská služba ČR, 2024b, online).

3.3 Důsledky výkonu služby u Vězeňské služby ČR na rodinu

Práce u Vězeňské služby České republiky může mít negativní dopady, které se mohou projevit různými způsoby. Negativní dopady mohou zahrnovat situace nebo hodnoty, které narušují integritu jedince, jeho práva nebo jeho schopnost fungovat v rámci rodinného systému.

Negativní aspekty mohou být velmi rozmanité, v závislosti na individuálních charakteristikách a zkušenostech jednotlivce. Co může být pro jednoho člověka nekonformní nebo dokonce ohrožující, může být pro druhého pouze nepříjemností.

Komunikace hraje klíčovou roli v budování a udržování funkčních vztahů. Je to proces, který vyžaduje ochotu naslouchat a vést otevřený dialog.

Autoritativní styl komunikace, kdy jedna strana dominuje a druhá je podřízená, může být překážkou v budování zdravých vztahů. Tuto bariéru lze překonat uvědoměním si vlastního chování a úsilím o rovnocenný dialog.

Příslušníci Vězeňské služby ČR by měli být opatrní, aby své partnery a rodinu nevnímali jako trestance nebo vyvrhely. Takový pohled by mohl vést k negativnímu a obviňujícímu stylu komunikace, který by mohl poškodit vztah a vytvořit pocit moci na straně příslušníka Vězeňské služby ČR, místo pocitu partnerství.

Po návratu z práce se lidé obvykle vrací do svých běžných životních rutin a způsobů komunikace, které jsou typické pro jejich domácí prostředí.

Nicméně, po určité době, která se liší v závislosti na jednotlivci, mohou někteří zjistit, že agresivní a dominantní chování, které uplatňují v práci, může být užitečné i při řešení konfliktů doma.

Člověk pak začíná stírat hranice mezi pracovním a domácím prostředím a začíná komunikovat stejným způsobem bez ohledu na kontext. Začne používat autoritativní a agresivní jednání k řešení složitých situací, například při partnerské hádce.

Začíná vychovávat své děti pomocí příkazů, podobně jako by to dělal v práci. Při řešení situací s partnerem používá hrubý, až nevybíravý způsob, a dává příkazy, jako by byl stále ve své pracovní roli. Toto chování může vést k napětí a konfliktům v domácím prostředí.

Příslušníci a zaměstnanci Vězeňské služby ČR mají spolu se svými rodinami přístup k širokému spektru rekreačních zařízení, sociálních služeb a benefitních programů, které jsou navrženy tak, aby podporovaly jejich odpočinek a zlepšovaly kvalitu jejich volného času. Jedná se o využívání rekreačních středisek, sociální služby, volné permanentky do aquaparků a do zoologických zahrad a další kulturní a sportovní vyžití.

Příslušník Vězeňské služby ČR se ve vězeňském zařízení musí pohybovat mezi kriminálními živly a rodina pro něj musí být obrovskou oporou. Strážní justiční strážce musí mít mnohdy velkou trpělivost na osoby dožadujícího se vstupu do chráněných objektů, nebo při narušení pořádku a bezpečnosti v jednacím síni u soudu. Příklad domů po mimořádné události na pracovišti, je to jediné, co si zrovna příslušník nejvíce přeje a doufá v klid a mír v domácím prostředí. Je velmi důležité nebrat si z práce domů negativní vjemy, které se udály za celý den, jen je kolikrát velmi těžké se od nějakých negativních jevů odprostit.

Rodina by měla být místem, kde jednatel může nalézt oporu a ztotožnit se s ní, zatímco mu zároveň poskytuje svobodu k tomu, aby si budoval a zachovával svou osobní odlišnost. Život v rodině je dynamický a pohybuje se mezi sdílením a osobním soukromím. Vybudování vyrovnaného a spokojeného vztahu v rodině je dlouhodobý a náročný proces. Klíčové je, jaká máme od vztahu očekávání a co jsme sami schopni nabídnout a tolerovat druhému. Mnoho neshod v rodinných vztazích je způsobeno chybami v komunikaci (Matoušek, 2003, s. 83).

Někteří příslušníci si své negativní chování vůči rodině uvědomují a rozhodli se zapojit do projektu Optima, který rozvíjí zdraví, kondici a psychickou odolnost příslušníků

bezpečnostních sborů. Kurz Optima je zaměřený na individuální preventivní péči o zdraví, posilování fyzické i psychické kondice a odolnosti. Kurz je zaměřen i na zvládnání limitních situací, jako je stres, strach nebo sebeobrana v reálných situacích. Jejich cílem je zvýšit povědomí o kurzu Optima u příslušníků bezpečnostních sborů. Projekt vychází především z potřeb a požadavků práce příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů. Vyučují zde lektori, kteří mají letité zkušenosti ve službě v bezpečnostních sborech (Zařízení služeb pro ministerstvo vnitra, 2019, online).

4 MOŽNÉ NEGATIVNÍ JEVY PŘI VÝKONU SLUŽBY PŘÍSLUŠNÍKŮ JUSTIČNÍ STRÁŽE ČR

Práce v bezpečnostních sborech, jako jsou například policie, hasiči a vězeňská služba, je nesmírně náročná jak z hlediska psychického, tak fyzického. Příslušníci Vězeňské služby České republiky by měli být nejen odborně způsobilí, ale také lidsky zralí. Jejich role vyžaduje schopnost řešit běžné životní situace, konflikty a problémy s klidem a rozhodností.

Při práci s vězněnými osobami je důležité, aby se příslušníci chovali vstřícně, jasně a srozumitelně. Jejich jednání by mělo být důsledné a konzistentní, aby bylo jasné, co se od nich očekává.

Nicméně, i přes veškerou snahu a odbornost se v tomto pracovním prostředí nevyhnutelně objevují negativní jevy, které mohou ovlivnit výkon služby příslušníků. Negativní jevy mohou mít různé podoby a mohou zahrnovat například stres, vyhoření nebo konflikty s kolegy či nadřízenými. V následujících podkapitolách budou některé z těchto možných negativních jevů podrobněji popsány.

4.1 Psychická, fyzická zátěž a stres

V kontextu pracovního prostředí se jednotlivci často setkávají s rutinními a obvyklými situacemi, které jsou pro ně přirozené a nevyžadují žádné zvláštní úsilí k jejich zvládnutí. Situace je však jiná, pokud se objeví nové a neobvyklé podněty. V takových případech je jedinec nucen hledat alternativní postupy myšlení a jednání, což může představovat určitou psychickou zátěž.

Pracovní pozice ve vězeňském systému jsou považovány za jedny z nejrizikovějších profesí, pokud jde o možnost vzniku posttraumatické stresové poruchy. V dnešní době je stres neodmyslitelnou součástí pracovního života mnoha lidí a je téměř všudypřítomný. Zvýšené nároky na pracovní úkoly mohou mít pro organizaci a její zaměstnance jak pozitivní, tak negativní dopady. Zatímco vyšší nároky mohou vést k lepšímu výkonu a osobnímu růstu, mohou také způsobit vyčerpání a stres. Je důležité, aby organizace a její zaměstnanci byli schopni správně zvládat tyto nároky a minimalizovat potenciální negativní dopady (Drápal, Jiříčka, Raszková, 2021, s. 364).

Zaměstnanci ve vězeňském systému, ať už jsou to příslušníci nebo civilní zaměstnanci, jsou každodenně vystaveni několika situacím, které vyvolávají adrenalin. Práce je nesmírně náročná a stresující, což může mít vážné dopady na jejich zdraví a život. Je zjištěno, že dlouhodobé působení ve vězeňském systému může vést k zvýšené konzumaci alkoholu. To může být reakcí na stres a pokus o jeho zvládnutí. Dále se u těchto pracovníků častěji vyskytují žaludeční vředy, což může být důsledkem chronického stresu a napětí. Zvýšené riziko vysokého krevního tlaku a srdečního infarktu je dalším alarmujícím zjištěním, které poukazuje na vážné zdravotní riziko spojené s touto prací. Deprese je dalším častým problémem mezi vězeňskými pracovníky. Špatný stav může být vyvolán neustálým stresem, náročnými pracovními podmínkami a často také izolací od společnosti. To může vést k partnerským problémům a vyšší míře rozvodovosti. V porovnání s běžnou populací lidí mají vězeňští pracovníci nižší očekávanou délku života. To je důsledek kombinace všech výše uvedených faktorů a ukazuje na vážnost problémů, kterým čelí ti, kteří pracují ve vězeňském systému. Je důležité, aby se na tyto problémy upozorňovalo a hledaly se způsoby, jak je řešit a zlepšit podmínky pro ty, kteří vykonávají tuto náročnou práci (Drápal, Jiříčka, Raszková, 2021, s. 364).

Mezi nejčastější typy psychické zátěže, se kterými se jedinec v práci setkává, patří nepřiměřené úkoly a požadavky, problémové situace, bariéry omezující prostor pro rozhodování, frustrace a další. Negativní faktory mohou způsobit stres a mohou mít negativní dopad na pohodu a výkon jedince v práci. Proto je důležité, aby jednotlivci rozvíjeli efektivní strategie pro zvládnání těchto typů psychické zátěže (Provazník, 2002, s. 228).

Profese, které vyžadují manuální práci, jako je například částečně Vězeňská služba ČR, jsou často spojeny s vyššími nároky na fyzické úsilí. Aby jednotlivci dosáhli a udrželi optimální pracovní kapacitu v těchto profesích, je nezbytné, aby měli odpovídající fyzickou zdatnost.

Fyzickou zdatnost lze dosáhnout pravidelným cvičením, které v těle vyvolává stres. Stres je však nezbytný pro adaptaci těla. Když je tělo vystaveno správnému zatížení, reaguje na tento stres adaptací. Adaptace může zahrnovat zlepšení svalové síly, vytrvalosti, flexibility a dalších aspektů fyzické zdatnosti, které jsou klíčové pro výkon v manuálních profesích.

Je důležité poznamenat, že pravidelné cvičení by mělo být doplněno správnou výživou a dostatečným odpočinkem, aby tělo mohlo efektivně regenerovat a adaptovat se na fyzické nároky manuální práce.

Bez těchto klíčových složek může být obtížné dosáhnout a udržet optimální pracovní kapacitu v manuálních profesích. U příslušníků Vězeňské služby ČR je pravidelně prováděno přezkoušení fyzické zdatnosti, toto přezkoušení zahrnuje celkovou fyzickou zdatnost a střeleckou služební přípravu.

Člověk se ve vyhrocených životních kontextech nemusí nenalézat jako izolovaný jedinec, ale ve společenství s druhými lidmi, kdy pro ostatní může mít daná situace obdobné psychické účinky, dopady, se daná situace nazývá psychická zátěž hromadné povahy (Mikšík, 2005, s. 91).

Řešení problémových situací doprovází různé prožitky jako napětí, vzrušení, uklidnění či zadosťučinění. Takové psychické jevy se označují jako emoce (Čírtková, 2015, s. 136).

Je široce uznáváno, že ani příliš nízké, ani příliš vysoké emoční vyladění není prospěšné pro optimální výkonnost jedince. Emoce mohou mít na výkon jedince dvojitý účinek-mohou ho buď podpořit, nebo naopak omezit. Pokud se jedinec ocitne v situaci, kterou subjektivně vnímá jako nebezpečnou, dochází k okamžité a komplexní reakci, která se projevuje formou emocionálního procesu. Emocionální proces zahrnuje vylučování hormonů jako je adrenalin a noradrenalin, které zrychlují srdeční činnost a zlepšují zásobování těla kyslíkem. Organismus mobilizuje své zdroje a připravuje se na akci (Čírtková, 2015, s. 136).

Příprava na akci je přirozeným mechanismem, který nám pomáhá vyrovnat se s náročnými nebo nebezpečnými situacemi. Je však důležité si uvědomit, že pokud je reakce příliš intenzivní nebo trvá příliš dlouho, může to vést k vyčerpání a snížení výkonnosti. Proto je důležité naučit se správně regulovat své emoce a udržovat je na optimální úrovni pro dosažení nejlepší možné výkonnosti (Čírtková, 2015, s. 136).

Jak v profesionálním, tak v soukromém životě se člověk může setkat s řadou situací, které jsou náročné, obtížné, svízelné nebo konfliktní. Náročné situace jsou často důsledkem různých faktorů a kladou na jedince zvýšené nároky a požadavky. Zvládnutí těchto situací vyžaduje často vystupňované úsilí a aktivaci všech psychických a fyzických sil, kterými jedinec disponuje.

V psychologii se pro tyto situace používá termín „zátěž“. Termín odkazuje na náročnost a obtížnost situace, kterou jedinec musí zvládnout. Je zajímavé, že zátěž může vzniknout pouze tehdy, pokud jedinec subjektivně vnímá, že nemá dostatečné schopnosti nebo zdroje k zvládnutí dané situace.

Vnímání může být založeno na skutečné nedostatečnosti, ale také na nedostatečném sebevědomí nebo sebehodnocení (Čírtková, 2015, s. 136).

Zvládání těchto náročných situací je klíčovou součástí života a může přispět k osobnímu růstu a rozvoji. Proto je důležité, aby jednotlivci rozvíjeli strategie a dovednosti, které jim pomohou efektivně zvládat tyto situace a minimalizovat jejich negativní dopad na jejich život.

Obecně lze identifikovat několik typů situací, které se považují za zátěžové: frustrace, deprivace, konflikty, problémy a stres.

Frustrace je situace, kdy jedinec čelí vnějším nebo vnitřním překážkám, které brání uspokojení jeho aktuálních potřeb. To může být způsobeno různými faktory, jako jsou například omezení prostředí nebo osobní omezení.

Deprivace nastává, když jedinec trpí nedostatkem vnějších podnětů, které jsou nezbytné pro uspokojení jeho aktuálních potřeb. To může být důsledek izolace, nedostatku sociální interakce nebo nedostatku základních životních potřeb.

Konflikty jsou situace, kdy jedinec čelí střetu různých konkurenčních tlaků. To může zahrnovat střet mezi osobními a profesionálními zájmy, mezi různými hodnotami nebo mezi různými cíli.

Problémy jsou zátěžové situace, které vyžadují od jedince řešení úkolů, které představují zvýšené nároky. Situace vyžadují od jedince schopnost přizpůsobit se novým a nestandardním situacím, pro které nejsou dostatečné dosavadní zvyklé a ověřené postupy.

Stres je spojen se situacemi, kdy se od jedince vyžadují obvyklé a osvojené činnosti, ale za ztížených nebo stresových podmínek. Situace mohou zahrnovat pracovní tlak, těžké životní události nebo jiné náročné okolnosti. Současný výzkum a teorie chápou stres jako obecné a souhrnné označení pro náročné životní situace a stres se tak stává synonymem pro zátěž. Stres je chápán jako nárok nebo zátěž, která přesahuje schopnosti jedince potřebné k jeho zdolání a překonání (Čírtková, 2015, s. 137).

V ohrožených profesích, kam bezesporu patří i výkon služby příslušníků Vězeňské služby, však převažují negativní účinky stresu nad pozitivními.

Zvládání běžného stresu navíc ztěžuje např.:

- nízká společenská prestiž profese,
- častější kontakt s lidmi žijícími na okraji společnosti,
- přítomnost u subjektivně i objektivně nepříjemných intimních situací vězňů,
- riziko zdravotní újmy,

- extrémní situace, např. nález mrtvého těla
- vyhrožování a nebezpečné situace,
- směnný režim,
- autoritativní styl řízení,
- pocit marnosti, že situaci nemůžeme ovlivnit aj. (Drápal, Jiříčka, Raszková, 2021, s. 364).

Problematika stresu dominuje v současné policejní psychologii. Důvod je ryze praktický. Stres je jednou z nejčastějších příčin pracovní neschopnosti anebo předčasného odchodu z aktivní služby. Rizika však nesouvisí pouze s policejními profesemi. Výrazem „policejní stres“ se míní takové situace, které většina policistů vnímá jako zátěž spojenou s emocionálním a často i fyzickým vypětím (Čírtková, 2015, s. 137).

V současné době, kvůli nedostatku personálu, probíhá převelování příslušníků justiční stráže do vazebních věznic či věznic. Pro převelené to bývá zpravidla psychické vypětí z důvodu dalekého cestování, časové náročnosti, nového prostředí a nových povinností.

Jednou z možností, jak lépe zvládat stres a udržet si nadhled v práci i v osobním životě, je pracovat na sobě a zvyšovat vlastní odolnost vůči stresu. V současné době si lidé osvojují odolnost vůči stresu prostřednictvím psychoterapie (Pešek, Praško, 2016, s. 23).

4.2 Riziko vzniku syndromu vyhoření

Pracovníci ve vězeňské službě, ať už jsou to příslušníci nebo civilní zaměstnanci, stejně jako ostatní pracovníci v pomáhajících profesích, čelí hrozbě syndromu profesionálního vyhoření (*burn-out*). Syndrom je charakterizován postupným úbytkem zájmu o práci, což může vést k poklesu výkonu a celkové nespokojenosti v práci (Drápal, Jiříčka, Raszková, 2021, s. 366).

Syndrom profesionálního vyhoření je často spojen s dlouhodobým a chronickým stresem v pracovním prostředí. Pracovníci ve vězeňské službě jsou zvláště náchylní k tomuto syndromu, protože jsou každodenně vystaveni vysokému stresu a náročným situacím.

Syndrom profesionálního vyhoření může mít vážné dopady na fyzické a duševní zdraví pracovníků, stejně jako na jejich osobní a profesionální život. Může vést k pocitu vyčerpání, cynismu, snížené schopnosti soustředit se a poklesu pracovní motivace.

Syndrom profesionálního vyhoření je často označován jako “fenomén prvních let v zaměstnání”. Projevuje se jako tělesné a emocionální vyčerpání, které může zahrnovat pocity únavy, popudlivosti, nedůvěry, depresivity a negativního nebo cynického postoje k práci, veřejnosti a osobám ve vazbě. Vyhoření však nevede pouze k negativnímu postoji k sobě samému a k vězňům, kde může dojít k typickému cynismu. Negativní postoj také ovlivňuje vztah ke kolegům, přátelům a rodinným příslušníkům.

Negativní dopady mohou být zesíleny nepříznivými podmínkami pracovního prostředí, jako je nevyhovující šatna nebo sociální zázemí pro zaměstnance, vysoká hladina hluku nebo špatné klima (Drápal, Jiříčka, Raszková, 2021, s. 366).

Syndrom vyhoření je komplexní problém, který vyžaduje komplexní řešení. To může zahrnovat zlepšení pracovních podmínek, poskytování podpory zaměstnancům a vytváření prostředí, které podporuje zdraví a pohodu zaměstnanců. Organizace mohou pomoci svým zaměstnancům zvládat nároky své práce a minimalizovat riziko profesionálního vyhoření.

Syndrom vyhoření je komplexní stav, který se projevuje jako důsledek dlouhodobého a intenzivního stresu. Syndrom je charakterizován celkovým vyčerpáním, které může ovlivnit jedince na fyzické, emocionální a mentální úrovni. Syndrom se nejčastěji vyskytuje u profesionálů, kteří jsou pravidelně v kontaktu s jinými lidmi, jako jsou zdravotníci, sociální pracovníci, pracovníci věznic, policisté v přímém výkonu služby, kriminalisté nebo právníci. Odhaduje se, že 20 až 30 % těchto profesionálů se v průběhu své kariéry setká s vyhořením. Vznik vyhoření je často důsledkem kombinace různých rizikových faktorů. Faktory mohou být spojeny s osobností jedince, například s vysokými nároky na sebe sama, ale také s pracovním prostředím, jako je vysoká pracovní zátěž nebo nedostatek podpory ze strany kolegů.

Mimopracovní život, jako je nedostatek volného času nebo rodinné problémy, může také přispět k vývoji vyhoření. Projevy vyhoření se mohou lišit od jedince k jedinci, ale obecně se projevují v myšlenkách, emocích, tělesných reakcích a chování. Mohou zahrnovat pocit beznaděje, úzkosti, podrážděnosti, nespavosti, bolesti hlavy nebo žaludku a změny v chování, jako je izolace od ostatních. Důsledky vyhoření mohou být závažné a mohou ovlivnit nejen jedince, který trpí vyhořením, ale také organizaci, ve které pracuje, a klienty, se kterými pracuje. Může to vést k poklesu produktivity, zvýšené absenci, nižší kvalitě práce a horšímu vztahu s klienty. (Pešek, Praško, 2016, s. 16).

„Syndromem vyhoření trpí především schopní, ambiciózní a zodpovědní lidé“ (Pešek, Praško, 2016, s. 16).

Podle Kebzy a Šolcové (2003), faktory jako inteligence, věk, stav, vzdělání a délka praxe v daném oboru nemají významný dopad na vznik syndromu vyhoření. Jinými slovy, tyto aspekty nejsou považovány za klíčové determinanty, které by mohly předpovědět nebo ovlivnit pravděpodobnost výskytu tohoto syndromu (Kebza, Šolcová, 2003 in Pešek, Praško, 2016, s. 17).

Nicméně, někteří odborníci na tuto problematiku považují délku praxe za potenciální rizikový faktor. Podle některých názorů může delší doba strávená v určitém oboru zvyšovat riziko vyhoření.

Kromě toho, některé studie naznačují, že syndrom vyhoření se může vyskytovat častěji u mladších pracovníků. Trend se mění s věkem, kdy frekvence výskytu vyhoření se zdá být nižší u starších pracovníků. To by mohlo naznačovat, že s rostoucí zkušeností a věkem mohou jedinci lépe zvládat stres a tlak spojený s jejich prací, což by mohlo snižovat riziko vyhoření (Pešek, Praško, 2016, s. 17).

Syndrom vyhoření vzniká souhrou rizikových faktorů. Činitele lze rozdělit do třech kategorií. Jedná se o činitele, jež jsou součástí osobnosti člověka, pracovní sféry a činitele spadající do sféry mimopracovního života (Pešek, Praško, 2016, s. 17).

Když jedinec nastoupí do nového zaměstnání, je často naplněn vzrušením, idealistickým nadšením a má velká očekávání. Pracovník je plný motivace, idealizuje své schopnosti a má silnou touhu pomáhat ostatním, prosadit se a tvrdě pracovat. Může mít nerealistické představy o tom, co jeho práce zahrnuje, jací jsou jeho kolegové, nadřízení a klienti. Nicméně, po určité době může nastat fáze “stagnace”, kdy se původní ideály a očekávání setkávají s realitou. V této fázi se pro něj stává prioritou navazování výhodných pracovních kontaktů a kariérní postup.

Následuje fáze “apatie”, která je reakcí na stres a frustraci. Ve fázi “apatie” se jedinec odtaňuje od svých negativních emocí, stahuje se do sebe a dělá jen to nejnnutnější.

Může se vyhýbat náročným klientům a mohou se u něj začít objevovat psychosomatické problémy, jako je bolest zad, kloubů, únava, kožní onemocnění. Může také začít užívat léky nebo nadužívat alkohol a může být častěji nemocný. Finálním stádiem je syndrom vyhoření, který je často doprovázen depresivními stavy. Jedná se o stav úplného emočního vyčerpání.

V tomto stádiu může pracovník opustit své zaměstnání, zůstat vyhořelý, nebo přejít na jinou pracovní pozici v dané organizaci. Celkový proces ukazuje, jak může být náročné a stresující prostředí v zaměstnání (Pešek, Praško, 2016, s. 20).

4.3 Výskyt agresivního chování vůči příslušníkům

U bezpečnostních složek mohou nastat konfliktní situace, které eskalují do agresivity vůči příslušníkům. Agresivní chování vůči příslušníkům bezpečnostních složek je bohužel realitou, se kterou se musí tyto složky potýkat. Agresivní chování může mít různé formy, od verbálních útoků až po fyzické násilí.

Příslušníci bezpečnostních složek, jako jsou policisté, strážníci, hasiči nebo zdravotničtí záchranáři, jsou často vystaveni agresivnímu chování během výkonu své práce. Agresivní chování může být vyvoláno různými faktory, včetně stresu, frustrace, nespokojenosti s rozhodnutími orgánů nebo konfliktních zájmů.

Bezpečnostní složky mají k dispozici různé strategie a postupy pro řešení agresivních situací, včetně tréninku v oblasti řešení konfliktů, sebeobrany a krizové intervence.

Agrese je součástí přirozeného spektra lidského chování a v kontextu psychologie se jedná o velmi komplexní téma, které zahrnuje širokou paletu různých fenoménů. Agresivní chování se může projevovat na mnoha úrovních lidské činnosti-může se jednat o agresivní myšlení, komunikaci, fantazii, sny a samozřejmě také o agresivní jednání. Agrese se může projevit v různých formách, jako jsou urážky, vulgární řeč, anekdoty nebo úmyslné odmítnutí akce jiné osoby. Projevy agresivity mohou být verbální nebo nonverbální a mohou se lišit v závislosti na kontextu a situaci. V extrémních případech může agresivní chování vést k fyzickému násilí a útoku (Čírtková, 2015, s. 175).

Agrese označuje vlastní pozorovatelné chování, agresivitou se rozumí určitá vnitřní pohotovost k agresivnímu jednání. Pojem agresivita tedy vyjadřuje vnitřní dispozici nebo osobnostní vlastnost. Je chápána jako relativně trvalá a hůře měnitelná charakteristika osobnosti (Čírtková, 2015, s. 175).

„Agresivita je do jisté míry charakteristický znak osobnosti jedince nebo také postoj či vnitřní pohotovost organismu k agresí. Můžeme ji charakterizovat též jako schopnost organismu mobilizovat své síly v případě ohrožení, při snaze dosáhnout cíle nebo zdolat těžkosti“ (Bělík, 2017, s. 8).

„Všeobecně uznávaná a přijatá definice agresivity neexistuje. Agresivní chování z hlediska sociální patologie můžeme definovat jako porušení sociálních norem, jako chování omezující práva a narušující integritu sociálního okolí“ (Fischer, Škoda, 2014, s. 48).

Pro agresivní chování je typické destruktivní zaměření. Z hlediska společenské nebezpečnosti je důležité rozlišovat jeho různé druhy:

Zlostná agresivita je typem reakčního agresivního chování, které se může projevit jako reakce na frustraci nebo nespokojenost. Agresivní jednání často nezaměřené a impulsivní, bez jasného cíle. Je to spíše spontánní projev emocí, který obecně představuje minimální riziko pro ostatní.

Nicméně, pokud se jedná o odplatu, která je také formou reaktivní agresivity, situace se může stát společensky nebezpečnou. Agresivní chování zahrnuje projevy zášti a nenávisti a může zahrnovat úmyslné způsobování bolesti ostatním. Tento druh agresivity může přinést pachatelům pocit vnitřního uspokojení.

Instrumentální agresivita je forma agresivního chování, která je vždy použita jako nástroj k dosažení určitého cíle. Pokud je toto chování reaktivní, nemusí být nutně považováno za sociálně patologické. Může se jednat o situace, kdy jedinec odvrací škodu nebo nebezpečí. Cílem agresivního chování může být ochrana sebe sama nebo blízkých osob. Na druhou stranu, pokud je agresivní chování aktivní a zaměřené na uspokojení vlastních potřeb, může být takové jednání vnímáno negativně. Agresivní chování může zahrnovat širokou škálu jednání, od snahy o získání pozornosti a úcty, až po chladné uspokojení vlastních potřeb.

Spontánní agresivita je typ agresivního chování, jehož míra reaktivity a aktivity zůstává nejistá, protože nebyla dostatečně prozkoumána. Agresivita může být patologická, pokud způsobování bolesti jiným přináší jedinci emocionální uspokojení a naplňuje jeho potřeby. Někdy mohou být potřeby abnormální a patologické, což může vést k extrémním formám chování, jako je sadismus. To je situace, kdy jedinec získává potěšení z působení bolesti na druhé (Fischer, Škoda, 2014, s. 49).

Agrese vůči příslušníkům justiční stráže může mít různé formy, včetně verbálních útoků, fyzického násilí, nebo dokonce hrozeb. Příslušníci justiční stráže jsou vystaveni riziku agresivního chování ze strany jednotlivců, kteří mohou být nespokojeni s rozhodnutími soudu nebo mohou mít konfliktní zájmy. Mezi stále aktuální konfliktní zájmy patří nespokojenost některých jedinců s otevírací dobou podatelny, kdy se urputně dožadují vstupu do uzavřené podatelny, jednají agresivně a snaží se přeskočit turnikety sloužící ke vstupu do chráněného objektu. Agresivní chování není přípustné a osoba musí být justiční stráží vyvedena z objektu.

Příslušníci justiční stráže mají povinnosti a oprávnění, které jim umožňují řešit takové situace. Můžou například zjišťovat totožnost osob, které narušují pořádek nebo ohrožují bezpečnost v soudních budovách nebo jiných místech výkonu a správy soudnictví. Jsou také oprávněni činit jiná nezbytná opatření k zajištění pořádku a bezpečnosti.

V případě potřeby mohou požádat o součinnost příslušný orgán policie. Pokud dojde k agresivnímu chování, je potřeba, aby bylo řádně řešeno a aby byla poskytnuta potřebná pomoc a podpora příslušníkům justiční stráže.

4.4 Narušení bezpečnosti a pořádku

Ochrana a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti jsou klíčové pro spravedlivý a efektivní provoz justice. Tyto instituce využívají různé bezpečnostní strategie a opatření k zajištění bezpečnosti.

Justiční stráž hraje v těchto budovách zásadní roli. Spolupracují úzce s příslušníky vězeňské stráže a eskortní směny.

V případě potřeby mohou být dočasně povoláni k plnění úkolů vězeňské stráže ve vazební věznici nebo v jiných věznicích v České republice.

Kromě toho, v případě potřeby, justiční stráž spolupracuje s příslušníky Policie České republiky a dalšími prvky Integrovaného záchranného systému (IZS), jako jsou strážníci Městské policie. Spolupráce je klíčová pro zajištění bezpečnosti a pořádku v těchto důležitých institucích.

Bezpečnost v budovách je zajišťována komplexním systémem opatření, který zahrnuje jak fyzickou ochranu, tak i spolupráci s různými bezpečnostními složkami.

V rámci veřejného zájmu a s cílem zajistit pořádek a bezpečnost v budovách soudů, jsou prostory soudů monitorovány kamerovými systémy. Opatření je v souladu s ustanovením § 2 odst. 1 písm. f) a § 4a písm. d) zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Při vstupu do neveřejných částí soudních budov se zaznamenávají identifikační údaje návštěvníků. Osobní údaje jsou zpracovávány a v případě potřeby mohou být použity jako důkazní materiál pro orgány činné v trestním řízení. Kromě toho, osobní údaje mohou být využity k monitorování nahlížení do soudních spisů v Informačních centrech. Také se osobní údaje používají ke kontrole přiměřenosti zásahu justiční stráže. Tímto způsobem se zajišťuje, že zásahy justiční stráže jsou v souladu s právními normami a že se respektují práva jednotlivců (Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2024, online).

„Pokud je to nezbytné k zajištění pořádku a bezpečnosti, je příslušník při plnění svých úkolů oprávněn použít donucovací prostředky proti osobám, které ohrožují život nebo zdraví, úmyslně poškozují majetek nebo násilím se snaží mařit účel výkonu zabezpečovací detence, výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody, anebo narušují

pořádek nebo bezpečnost v prostorách Vězeňské služby, ve věznici pro místní výkon trestu, v budovách soudů, jakož i jiných místech činnosti soudů, budovách státních zastupitelství nebo ministerstva, v zařízeních mimovězeňských poskytovatelů zdravotních služeb a v blízkosti střežených objektů“ (Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci).

Při plnění svých úkolů má příslušník oprávnění použít střelnou zbraň, avšak pouze výjimečně a za určitých okolností:

a) pokud je v situaci nutné obrany a musí odvrátit přímý nebo trvajícím útok na jeho osobu, nebo pokud je ohrožen život nebo zdraví jiné osoby.

b) pokud se setká s odporem, který by mohl zmařit služební zákrok, a pokud odpor nemůže překonat jiným způsobem. Použití střelné zbraně je v tomto případě oprávněné, pokud by nedokončení zákroku mohlo ohrozit život nebo zdraví jiné osoby.

c) pokud je třeba zabránit útěku osoby, která je ve výkonu zabezpečovací detence, ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody ze střeženého objektu nebo při eskortě, a pokud nelze osobu zadržet jiným způsobem.

d) pokud je třeba odvrátit nebezpečný útok, který ohrožuje střežený nebo chráněný objekt nebo stanoviště. Střelná zbraň může být použita po marné výzvě k upuštění od útoku.

e) pokud je třeba zneškodnit zvíře, které ohrožuje život nebo zdraví osob.

Použití střelné zbraně je vždy poslední možností a je povoleno pouze v těchto výjimečných situacích (Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci).

V současné době jsou budovy soudů vystaveny narušení pořádku a bezpečnosti ze strany skupiny označované jako „Legitimní věřitelé České republiky“. Skupina „Legitimních věřitelů“ vychází z přesvědčení, že proces rozdělení původního Československa byl neplatný.

Podle jejich názoru nejsou občané České republiky skutečnými Čechy, ale stále ještě Čechoslováky. Přesvědčení je základem jejich boje za obnovu Československa.

Jejich aktivity mohou zahrnovat různé formy protestů a demonstrací, které mohou narušovat běžný provoz a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva. Instituce musí být připraveny na takové situace s adekvátním bezpečnostním opatření.

V souladu s bezpečnostními předpisy je vstup do budovy soudu s jakýmkoli zbraněmi, střelivem nebo výbušninami pro osoby, které nejsou zaměstnanci policie, vězeňské

služby nebo justiční stráž ve službě, přísně zakázán. Pokud někdo poruší tento zákaz, justiční stráž má právo a povinnost zabránit takové osobě vstup do budovy soudu.

Nicméně, pokud někdo přinese zakázané předměty, existuje možnost, že mu bude povolen vstup do budovy soudu. Vstup do budovy je však podmíněn tím, že dotyčná osoba musí zakázané předměty odložit ve služebně justiční stráž nebo ve schránkách k tomu určených. Po ukončení návštěvy budovy soudu si může osoba své věci vyzvednout zpět.

Na základě pokynů od předsedy soudu, ředitele správy soudu, vedoucího státního zástupce, ředitele správy státního zastupitelství, ředitele odboru bezpečnosti a krizového řízení ministerstva nebo jiného pověřeného zaměstnance soudu, státního zastupitelství a ministerstva, justiční stráž má následující povinnosti:

Justiční stráž má za úkol zabránit vstupu nepovolaných osob do určených místností nebo jiných prostor soudu, státního zastupitelství, nebo jiných míst, kde soud nebo státní zastupitelství vykonává svou činnost. Opatření je zavedeno s cílem zajistit bezpečnost a řád v těchto prostorách. Pokud se nepovolané osoby dostanou do těchto prostor, justiční stráž má povinnost prostory vyklidit. Tak se zajišťuje, že soudní a státní zastupitelské prostory zůstanou bezpečnými a řádnými místy pro vykonávání právních činností. Opatření jsou zavedena s cílem zajistit hladký průběh soudních a státních zastupitelských činností a chránit bezpečnost všech osob v těchto prostorách.

„Některé výkony soudních rozhodnutí měly v minulosti velmi dramatický průběh – viz např. výkon soudního rozhodnutí v jednom řeznictví, kdy majitel provozovny ohrožoval soudního vykonavatele a příslušníka justiční stráže řeznickou sekyrou a příslušník byl nucen použít varovný výstřel. U jiného výkonu soudního rozhodnutí došlo dokonce k hrozbě ohrožení soudního vykonavatele a příslušníka justiční stráže střelnou zbraní. I v menší obci na frýdecko-míšecku byl příslušník justiční stráže nejprve verbálně a poté velmi agresivním způsobem fyzicky napaden civilní osobou v průběhu realizace výkonu soudního rozhodnutí. Příslušník byl nucen se aktivně bránit a použít donucovací prostředky. Nutno podotknout, že ve všech uvedených případech byli pachatelé obviněni z trestných činů a následně pravomocně odsouzeni," uvedl vedoucí oddělení justiční stráže mjr. Mgr. Radovan Zvonek (Vězeňská služba ČR, 2024g, online).

4.5 Mimořádné události v kontextu výkonu služby

V naší společnosti je často přehlížena a nespravedlivě znevažována práce těch, kteří pracují ve vězeňských zařízeních. Odborníci, včetně dozorců, justiční strážce a dalších zaměstnanců, jsou často středem pozornosti médií, autorů a tvůrců filmů a televizních pořadů.

Jejich práce je nesmírně náročná a vyžaduje vysokou míru odbornosti a odolnosti vůči stresu. Příslušníci Vězeňské služby České republiky se každodenně setkávají s extrémními situacemi, které mohou vyvolat silný stres. V extrémních situacích je nutné přivolat složky integrovaného záchranného systému (IZS), aby zajistily bezpečnost a řádný chod vězeňského zařízení.

Integrovaný záchranný systém je komplexní systém, který je navržen tak, aby efektivně reagoval na mimořádné události a minimalizoval jejich dopady na životy lidí, jejich majetek a životní prostředí. Integrovaný záchranný systém je tvořen několika klíčovými složkami.

První z nich je Hasičský záchranný sbor České republiky, který je primárně odpovědný za reakci na požáry a další situace, které vyžadují odborné znalosti a dovednosti v oblasti požární ochrany. Kromě toho jsou součástí systému i jednotky požární ochrany, které jsou rozmístěny po celém kraji a poskytují plošné pokrytí v případě potřeby.

Další důležitou složkou jsou poskytovatelé zdravotnické záchranné služby, kteří poskytují nezbytnou lékařskou pomoc v případě zranění nebo nemoci. Policie České republiky pak hraje klíčovou roli v udržování veřejného pořádku a bezpečnosti.

Integrovaný záchranný systém koordinuje činnost těchto složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací. Mimořádné události mohou zahrnovat škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodní vlivy, havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí. Cílem integrovaného záchranného systému je minimalizovat dopady těchto událostí a zajistit rychlou a efektivní reakci.

V kontextu Vězeňské služby se termínem "mimořádná událost" označuje jakákoli situace, která představuje hrozbu nebo škodu chráněným hodnotám, právům nebo oprávněným zájmům. Tyto chráněné hodnoty a zájmy zahrnují:

1. Život a zdraví: týká se zaměstnanců, osob ve výkonu vazby, ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu trestního opatření odnětí svobody nebo výkonu zabezpečovací detence a také jakékoliv jiné osoby, která se nachází oprávněně

- v objektech nebo prostorech Vězeňské služby, soudu, státního zastupitelství, ministerstva nebo v souvislosti s předváděním a eskortováním vězňených osob.
2. Majetek: jakýkoliv majetek, který je ve správě Vězeňské služby, je považován za chráněnou hodnotu.
  3. Životní prostředí: zahrnuje jak vnitřní, tak vnější prostředí objektů a prostorů Vězeňské služby v souvislosti s činností Vězeňské služby.
  4. Pořádek a bezpečnost: týká se objektů nebo prostorech Vězeňské služby, soudu, státního zastupitelství, ministerstva nebo při předvádění a eskortách vězňených osob.
  5. Osobní údaje: zahrnuje jak běžné osobní údaje, tak zvláštní kategorie osobních údajů, které jsou považovány za citlivé (Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 16, 2022).

Mimořádné události se dělí z hlediska jejich závažnosti na:

- a) **závažné** (např. útěk, pokus o útěk, napadení eskorty, napadení střeženého objektu, vražda, úmyslné ublížení na zdraví, vzpoura, použití střelné zbraně a další)
- b) **ostatní** (např. sebevražda vězňené osoby, úmrtí zaměstnance při výkonu služby, lékařem potvrzený výskyt onemocnění u zaměstnance nebo vězňené osoby podléhající karanténnímu režimu nebo povinné izolaci, nález alkoholu nebo jiné návykové látky v objektu Vězeňské služby, fyzické napadení zaměstnance při výkonu služby nebo práce, oznámení, že v místě výkonu činnosti justiční stráž je umístěna výbušná látka, předmět nebo nástražný výbušný systém nebo jiná nebezpečná látka, u které je předpoklad, že může způsobit újmu na zdraví nebo smrt osob nebo škodu na majetku, neoprávněná manipulace se služební zbraní nebo náhodný výstřel ze služební zbraně v případě, že dojde ke zranění osob a další) (Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 16, 2022).

Každý rok se v rámci zpráv o mimořádných událostech setkáváme s tragickými zprávami o úmrtích příslušníků a zaměstnanců Vězeňské služby. Tragické události jsou často důsledkem zdravotních problémů, ale bohužel se někdy jedná i o případy sebevražedného jednání.

Tragické události by měly být vnímány jako varování a měly by nás přimět k zamýšlení. Je důležité, abychom jim věnovali zvýšenou pozornost a zaměřili se na prevenci. Je třeba se zaměřit na zlepšení podmínek pro tyto pracovníky, poskytnout jim adekvátní

podporu a zdravotní péči, a také se zaměřit na prevenci sebevražděného jednání. Tímto způsobem můžeme snížit počet těchto tragických událostí a zlepšit kvalitu života těch, kteří pracují v tak náročném prostředí, jakým je vězeňská služba (Drápal, Jiříčka, Raszková, 2021, s. 365).

Podle P. Ondrejkooviče je sebevražda označována jako úmyslné ukončení vlastního života a jako sociální jen je jednoznačně nežádoucí a je považována za sociopatologickou. (Hroncová, 2010, s. 196).

Podle několika mezinárodních studií je riziko sebevraždy u policistů v některých zemích, včetně USA, Velké Británie, Německa, Itálie, Kanady a Austrálie, zhruba dvojnásobné oproti obecné populaci (Höschl, 2013, s. 66).

Skutečná situace může být však ještě horší. Mnoho případů sebevraždy může být nehlášených nebo nesprávně klasifikovaných, což znamená, že skutečná míra sebevraždění mezi policisty může být ještě vyšší.

Vězeňská služba ČR oficiálně nevede statistiky týkající se sebevražděného jednání svého personálu. Nicméně, do přehledu mimořádných událostí, který je pečlivě sledován a aktualizován, se dostávají jen ty případy, kdy dojde k sebevraždě příslušníka či zaměstnance přímo na pracovišti.

Na základě dlouhodobého sledování a analýzy těchto mimořádných událostí lze konstatovat, že se v průměru jedná o minimálně jednu takovou událost ročně. Lidé, kteří se rozhodnou spáchat sebevraždu, zpravidla volí způsob, který je jim nejbližší nebo nejpohodlnější.

Pro příslušníka Vězeňské služby, kteří jsou často vystaveni stresu a nebezpečí, je to střeňná zbraň. Smrt kolegy na pracovišti představuje silný šok a emočně náročnou situaci pro ostatní zaměstnance. Náročná událost často vyvolává vlnu smutku, strachu a nejistoty mezi zaměstnanci. Spekulace o varovných signálech, které by mohly naznačovat sebevražděný úmysl, se často objevují po takové události.

Nicméně, tyto spekulace jsou v tomto okamžiku často považovány za zbytečné, protože sebevražda už proběhla a nelze ji vrátit zpět. Místo toho by měla být pozornost zaměřena na poskytnutí podpory a péče zbývajícím zaměstnancům a na přijetí opatření k předcházení dalších takových událostí (Drápal, Jiříčka, Raszková, 2021, s. 366).

Všechny osoby pracující ve věznicích, ať už jsou to zaměstnanci nebo příslušníci, mají možnost využít služeb psychologa, který zde působí. Psychologická podpora je poskytována na dobrovolné bázi a je zcela zdarma. Poradenství probíhá na individuální úrovni, což znamená, že každý jednotlivec dostává osobní péči a pozornost. Může se

jednat o jednorázovou konzultaci nebo o pravidelné sezení, v závislosti na potřebách jednotlivce a dohodě s psychologem. Jednou z hlavních výhod tohoto typu péče je, že psycholog má hluboké porozumění pro prostředí a specifické vztahy, které se ve věznici vytvářejí.

To mu umožňuje lépe porozumět problémům a výzvám, kterým zaměstnanci mohou čelit. Na druhé straně, existují obavy o zachování diskrétnosti, mlčenlivosti a důvěrnosti. Obavy mohou některé osoby odradit od využití těchto služeb. Žádost o poskytnutí péče může podat jak jednotlivec sám, tak i vedoucí pracovník, například ředitel. Tím je zajištěno, že péče je dostupná pro všechny, kteří ji potřebují (Drápal, Jiříčka, Raszková, 2021, s. 365).

5 VÝKON SLUŽBY JUSTIČNÍ STRÁŽE A JEHO VLIV NA OSOBNÍ ŽIVOT

Empirická část bakalářské práce se věnuje kvalitativnímu šetření a jeho výsledkům. Cílovou skupinou se stali příslušníci justiční stráže.

Výzkumný problém

Výzkumným problémem je vliv výkonu služby příslušníků justiční stráže na osobní život.

Cíl výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumného šetření je zjistit, jak výkon služby příslušníků justiční stráže ovlivňuje jejich soukromý život, jak působí na členy v domácnosti či na blízké osoby v jejich okolí v závislosti na negativních jevech. Dílčím cílem výzkumného šetření je zjistit, jaké negativní jevy se především vyskytují při výkonu služby příslušníků justiční stráže a jaká opatření příslušníci sami navrhnou pro zlepšení výkonu služby, která by mohla pozitivně ovlivnit i jejich osobní život.

Rešerše

V učebnici, kterou publikoval Kubias v roce 1999, je stres definován jako reakce lidského organismu na nepříznivé vnější vlivy, konkrétně na zátěž tvořenou souborem podnětů, které organismus přetěžují. Může se projevit řadou nepříjemných fyzických a psychických pocitů, což může vést ke zhoršení obecného zdravotního a psychického stavu člověka, a dokonce i k poklesu jeho výkonnosti. Stres je neodmyslitelnou součástí jak osobního, tak profesního života, a úplně se mu nelze vyvarovat. Plnění pracovních a služebních povinností může na míru stresu výrazně přispívat. Odolnost vůči stresu a schopnost zvládat konflikty se liší individuálně a závisí na různých faktorech, včetně osobnostních predispozic a zvládacích strategií jedince (Kubias, 1999, s. 96).

Ve specifickém prostředí vězeňské služby dosahuje intenzita stresu značných rozměrů, což jej činí jedním z klíčových rizikových faktorů, které mají vliv na rozhodnutí příslušníků opustit službu. Příslušníci Vězeňské služby České republiky jsou vystaveni mnohostrannému stresu, zahrnujícímu jak psychickou, tak fyzickou a sociální zátěž. Negativní faktory mohou významně ovlivnit jejich pracovní spokojenost, výkonnost a celkovou pohodu, což zdůrazňuje potřebu efektivních strategií pro řízení stresu a podporu duševního zdraví v takto náročném pracovním prostředí.

Podle Vágnerové (2004, s. 52) k syndromu vyhoření dochází v situacích, kdy jsou zaměstnanci, jako jsou například vězeňští dozorcí, denně konfrontováni s náročnými úkoly a rozkazy, které plní svědomitě, avšak rutinně. Práce s rizikovou skupinou, jako jsou odsouzení jedinci, s sebou nese časté konfrontace se situacemi, jež svou intenzitou a neobvyklostí často překračují běžné hranice zvládnutí. Krizové momenty pak mohou mít na psychiku pracovníka hlubší dopad, než sám předpokládal, což může vést k postupnému vyčerpání a následnému vyhoření.

Syndrom vyhoření nejen že zasahuje do profesního života dotyčných, ale má významný dopad i na jejich osobní život, zdraví a celkovou pohodu. V důsledku toho je nezbytné, aby instituce a organizace pracující v takto vysokotlakovém prostředí implementovaly preventivní programy a strategie pro řízení stresu, poskytovaly adekvátní podporu svým zaměstnancům a věnovaly zvýšenou pozornost otázkám duševního zdraví, aby tak předešly vzniku syndromu vyhoření.

Hlavní výzkumná otázka (dále jen HVO):

Jak výkon služby ovlivňuje osobní život příslušníků justiční stráže?

Dílčí výzkumné otázky (dále jen DVO):

DVO 1: Jaké negativní jevy označují příslušníci justiční stráže při výkonu služby?

DVO 2: Jak ovlivňuje výkon služby příslušníků justiční stráže vztahy v rodině a ve společnosti?

DVO 3: Jaká opatření by podle příslušníků justiční stráže mohla efektivně zmírňovat negativní dopady na výkon služby?

Tabulka 1 Transformační tabulka

HVO: Jan výkon služby ovlivňuje osobní život příslušníků justiční stráže?	
Dílčí výzkumné otázky (DVO)	Tazatelská otázka (TO)
DVO 1: Jaké negativní jevy označují příslušníci justiční stráže při výkonu služby?	TO 1: Jaké specifické aspekty výkonu služby u Vězeňské služby ČR považujete za největší zdroje psychické a fyzické zátěže?

	TO 2: Jaký vliv má výkon služby justiční strážce na fyzickou kondici a zdraví?
	TO 3: Můžete popsat nějakou situaci, kdy jste čelil/a příznakům syndromu vyhoření v důsledku výkonu služby?
	TO 4: Setkal/a jste se během výkonu služby s nějakými mimořádnými událostmi?
DVO 2: Jak ovlivňuje výkon služby příslušníků justiční strážce vztahy v rodině a ve společnosti?	TO 5: Jaký vliv má výkon služby příslušníka justiční strážce na rodinné vztahy a komunikaci v domácnosti?
	TO 6: Jak výkon služby ovlivňuje Vaše sociální vztahy mimo rodinu, například s přáteli nebo ve společnosti?
	TO 7: Jaké změny na Vašem chování nebo postojích Vám vytýkají Vaši blízcí?
DVO 3: Jaká opatření by podle příslušníků justiční strážce mohla efektivně zmírňovat negativní dopady na výkon služby?	TO 8: Vnímáte, že máte dostatečnou podporu od vašich nadřízených a kolegů v náročných situacích?
	TO 9: Jaké jsou Vaše zkušenosti s možnostmi profesního růstu a vzdělávání v rámci Vězeňské služby ČR?

	TO 10: Jak se vyrovnáváte s možným denním stereotypem, neestetickým prostředím a omezenými možnostmi kariérního postupu?
	TO 11: Jaká opatření by podle Vašeho názoru mohla Vězeňská služba ČR zavést, aby zmírnila negativní dopady práce na osobní životy příslušníků justiční stráže?

Výzkumný nástroj

Pro empirickou část bakalářské práce bylo zvoleno kvalitativní šetření, metoda dotazování, technika rozhovoru.

Základním úkolem kvalitativního výzkumu je hluboké pochopení lidského bytí, jeho osobních perspektiv a způsobu, jakým jednotlivci vnímají a interpretují své okolí a vlastní akce. Tento přístup k výzkumu vychází z předpokladu, že každá osoba nebo skupina lidí je v jejích charakteristikách unikátní, a představuje soubor kvalit a vlastností, které ji odlišují od ostatních. Důraz je kladen na celostní, nebo holistické, zkoumání subjektů ve všech jejich dimenzích a kontextech, s cílem zachytit a pochopit jejich komplexní zkušenosti a životní realitu. Kvalitativní výzkum tedy přistupuje k lidem s hlubokým zájmem o jejich individuální zkušenosti a snaží se odkrýt hlouběji zakotvené vzorce chování, hodnoty a přesvědčení, které formují jejich pohled na svět (Gavora, 2000, s. 32).

Rozlišují se 3 druhy rozhovorů, strukturované, nestrukturované a polostrukturované. Pro kvalitativní šetření byl zvolen polostrukturovaný rozhovor.

Polostrukturovaný rozhovor představuje efektivní střední cestu mezi volně strukturovaným a plně strukturovaným rozhovorem. Polostrukturovaný rozhovor kombinuje prvky obou přístupů tím, že umožňuje informantovi vybrat z předem definovaných odpovědí, což dává výzkumu určitou míru standardizace a srovnatelnosti. Zároveň však výzkumník požaduje od respondentů další rozvedení nebo vysvětlení jejich vybraných odpovědí, což otevírá prostor pro hlubší pochopení jejich postojů, myšlení a zkušeností (Gay, 1980 in Gavora, 2000, s. 111).

Pro účely polostrukturovaného rozhovoru se stanovilo 11 tazatelských otázek, které byly informantům položeny. Sběr dat pro kvalitativní šetření probíhal v únoru 2024. Rozhovory byly provedeny na jednotkách justiční stráže, kde daní informanti působí ve výkonu služby a byly zaznamenávány na diktafon v mobilním telefonu. Informanti byli informováni, že bude zachována jejich anonymita a po úplném přepisu rozhovorů budou data z mobilního telefonu smazány. Informanti, kteří poskytli rozhovory, dali svůj souhlas k jejich provedení a také k jejich nahrávání v průběhu rozhovorů.

5.1 Charakteristika výzkumného souboru

Cílovou skupinou se stali vybraní příslušníci justiční stráže, kteří působí v Praze, kteří mají odslouženo více jak 3 roky a mají vykonanou služební zkoušku, která opravňuje příslušníky k zařazení do služebního poměru na dobu neurčitou. Příslušníci justiční stráže s vykonanou služební zkouškou byli vybráni na základě zkušeností, které za odslouženou dobu na místních jednotkách mají a je u nich předpoklad, že nadále budou ve služebním poměru Vězeňské služby ČR. Kvalitativního šetření se zúčastnili 2 muži a 2 ženy.

Tabulka 2 Základní přehled o informantech

Informant	Pohlaví	Věk	Délka služby	Pozice
I1 - Michal	Muž	45	24 let	Velitel jednotky
I2 - Gita	Žena	43	23 let	Velitel směny
I3 - Roman	Muž	46	11 let	Zástupce velitele jednotky
I4 - Lenka	Žena	34	4 roky	Strážná ve směnném provozu

Informant 1 – Michal

Michal pracuje u justiční stráže 24 let, začal zde pracovat po ukončení střední školy s maturitou. Je to aktivní příslušník s dobrou fyzickou kondicí, ambiciózní a vždy s dobrou náladou. Aktuálně je zařazen na vedoucí pozici na jednotce justiční stráže. Má manželku

a jedno dítě na druhém stupni základní školy. Aktuálně o odchodu ze sboru nepřemýšlí, ale je si plně vědom toho, že kdykoliv odejít může vzhledem k jeho odslouženým rokům.

Informant 2 - Gita

Gita pracuje u justiční stráže 23 let. Nastoupila k Vězeňské službě ČR ihned po skončení střední školy s maturitou. Je zařazena na jednotce justiční stráže jako velitel směny. Je to aktivní příslušnice, usměvavá. Má manžela, je bezdětná. Aktuálně přemýšlí o odchodu ze sboru z důvodu pro ni nesmyslných nařízeních a úkolů, které se nově zavedly.

Informant 3 – Roman

Roman pracuje u justiční stráže 11 let. Po vystudování střední školy s maturitou působil v gastro odvětví. Poté byl spolumajitelem nejmenované firmy, kde si začal všimnout příznaků syndromu vyhoření. Svůj podíl ve firmě prodal a nastoupil do služebního poměru Vězeňské služby ČR. Nyní je u justiční stráže zařazen jako zástupce velitele místní jednotky. Má manželku a 2 děti. Aktuálně nepřemýšlí o odchodu ze sboru.

Informant 4 – Lenka

Lenka pracuje u justiční stráže 4 roky. Po vystudování střední školy s maturitou začala pracovat v odvětví cestovního ruchu. Působila v cestovní kanceláři, poté pracovala manuálně v nejmenované firmě. Dle zjištění nikde nepracovala déle, než 4 roky. Rozhodla se, že nastoupí do služebního poměru Vězeňské služby ČR. U justiční stráže je zařazena jako strážná ve směnném provozu, bez velicí funkce. Partnera, ani děti, nemá. Rodinu má však širokou, se kterou se pravidelně stýká. Aktuálně jí láká jít pracovat do zahraničí, kde má část rodiny, pro lepší platové podmínky.

5.2 Analýza dat

Tato část závěrečné práce se věnuje detailní analýze a interpretaci dat, která byla shromážděna prostřednictvím rozhovorů provedených během vlastního výzkumného šetření. Informace poskytnuté informanty byly pečlivě zaznamenány a následně převedeny do textové formy s maximální přesností, aby se zajistila věrnost původním výpovědím. Analýza se systematicky zabývá odpověďmi na specifické výzkumné otázky. V textu je kladen zvláštní důraz na porovnání a kontrast mezi jednotlivými zjištěnými údaji, s cílem

odhalit vzorce, rozdíly nebo podobnosti, které mohou přispět k hlubšímu porozumění zkoumané problematice.

Analýza DVO 1: Jaké negativní jevy označují příslušníci justiční stráže při výkonu služby?

Cílem dílčí výzkumné otázky 1 je zjistit, jaké negativní jevy především označují příslušníci justiční stráže při výkonu služby. Zde se bavíme hlavně o stresu, syndromu vyhoření, fyzické kondici a o mimořádných událostech při výkonu služby.

TO 1: Jaké specifické aspekty výkonu služby u Vězeňské služby ČR považujete za největší zdroje psychické a fyzické zátěže?

První tazatelská otázka se zaměřila na zjištění specifických aspektů ve výkonu služby u Vězeňské služby ČR. Práce ve Vězeňské službě ČR je opravdu velké psychické vypětí, obzvláště pro uniformované příslušníky, kteří po odsouzených či veřejnosti u soudu vyžadují kázeň a pořádek. Michal vypověděl, že za největší psychickou i fyzickou zátěž považuje aktuální velkou **personální nedostatečnost** a v důsledku toho pociťuje **nadměrnou únavu**, jelikož v rámci nutných přesčasů musí zůstat v práci déle. Michal do práce dojíždí denně přes 100 km a díky přesčasům dojíždí domů pozdě odpoledne, večer. Michal k přesčasovým hodinám uvedl: „*Už teď vím, že v tomto roce v naší oblasti odejde dalších asi 10 příslušníků, to nevím, jak budeme zvládat pokrývat přesčasy. Jsem z toho unavený jak psychicky, tak fyzicky. U některých mých kolegů se to dostává na hranici syndromu vyhoření.*“ Gita za největší zdroje psychické a fyzické zátěže uvedla: „*Za největší zdroj toho všeho považuji umění koordinace slušného jednání s nepříjemnými a rozlobenými stěžovateli, kteří dochází na podatelnu a nejen to, snaží se dostat do budovy a udělat co největší bordel, i kdyby je poté měla zatknout Policie ČR. Obtížný bývá i poslech příběhů stěžovatelů a vyhodnocení dané patové situace. Z toho bývám psychicky unavená, vyčerpaná. Poslední dobou stěžovatelů přibývalo, jsou to teď hlavně Legitimní věřitelé ČSR a podobní občané.*“ Roman a Lenka odpověděli obdobně, uvědomují si, že je pro ně největší psychické vypětí komunikace s veřejností vstupující do budov, nebo také souhra s kolegy. Co se týče fyzické zátěže, Roman uvedl, že je to převážně sedavá práce nebo naopak se dlouho stojí, ať už v létě, v zimě, v dešti, nebo když sněží. Pro Lenku je největším zdrojem zátěže stres a komunikace s našťavanou veřejností.

TO 2: Jaký vliv má výkon služby justiční stráže na fyzickou kondici a zdraví?

Druhá tazatelská otázka se zaměřila na fyzickou kondici příslušníků justiční stráže. Jak bylo zmíněno výše, práce je fyzicky **náročná na zdraví**, jelikož musí být vykonávána za jakékoliv počasí, ve stoje, v sedě, nebo při zákroku. Lenka uvedla: „*V kondici se musíme udržovat mimo pracovní dobu. Bývají zde situace, kdy použijete donucovacích prostředků, ale to nebývá často, spíš výjimečně.*“ Roman na TO 2 uvedl: „*Narovinu, špatný vliv. Jak jsem řekl, buď se sedí, nebo naopak, dlouho stojí v průvanu a kontrolují se osoby, které ne vždy dobře spolupracují. Potom po nás na služební přípravě chtějí vykonat fyzické testy nejlépe na výbornou.*“ Příslušníci jsou nuceni cvičit a hýbat se během volných dní, kdy zrovna nejsou v práci. **Musí se sami udržovat v dobré kondici**, aby zvládli všechny náročné podmínky, ať už takové, které se týkají počasí, zákroků proti agresivní veřejnosti a požadavků Vězeňské služby ČR. Příslušníci dále uvedli, že by uvítali možnost **využití posiloven** nebo místností k tomu určených **během pracovní doby**, pokud by byla pokrytá všechna služební stanoviště. Na to Michal uvedl: „*Jelikož není možnost z důvodu personální nedostatečnosti si udržovat fyzickou kondici v rámci služby, dochází k postupné degradaci. Nejsem už nejmladší, a proto se snažím hýbat alespoň 8 hodin za měsíc. Já vím, je to málo, ale na víc hodin nemám čas, kolikrát ani chut', bývám v práci dlouho, ačkoliv bych neměl, ale jinak to nejde. Domů jedu přes hodinu, v kolonách i 2 hodiny, jsem rád, když si doma na chvíli odpočinu.*“ S tím souhlasí i Gita, kdy uvedla, že díky přesčasům nemá tolik ani náladu na to, aby zbytek volného času věnovala do cvičení. Raději stráví zbytek dne s manželem při sledování televize nebo dobré večere. Gita dále zmínila, že se musí udržovat nejen v dobré fyzické kondici, ale i ve **střelecké kondici**, aby všechny prověrky splnila.

TO 3: Můžete popsat nějakou situaci, kdy jste čelil/a příznakům syndromu vyhoření v důsledku výkonu služby?

Třetí tazatelská otázka směřuje k příznakům syndromu vyhoření, které se vězeňských prostorech objevují velmi hojně. U justiční stráže je to však o něco lepší, kdy příslušníci justiční stráže nejsou ve věznicích, ale v budovách, kam chodí široká veřejnost nebo zaměstnanci, se kterými jsou neustále v kontaktu. Profese, kterou příslušníci zastávají, přináší celou řadu výzev a může mít **negativní dopady** nejen na jejich pracovní, ale i na osobní život. Michal uvedl, kdy čelí příznakům syndromu vyhoření: „*Když zažívám Déjà vu, kdy se neustále o něco člověk snaží a ostatní svou lhostejností a laxním přístupem mu to kazí, ať je řeč o zaměstnancích v budově, nebo o široké veřejnosti, která vchází do budovy.*“ Komunikace s **veřejností**, zejména v některých profesích, může představovat

významný zdroj stresu a přispívat k rozvoji syndromu vyhoření. Jedná se především o **komunikaci s agresivní veřejností**, která **nespolupracuje** při služebních úkonech v budově střežené justiční stráží. Na otázku, jak se Michal snaží příznaky minimalizovat uvedl, že se musí jediné **kousnout a překonat to**, dle jeho slov nic dělat jiného ani nejde. Gita však příznaky syndromu vyhoření **nespatřuje**, konkrétně uvedla: „*Příznaky syndromu vyhoření nespátřuji, jen na mě někdy doléhá jednotvárnost práce. Jinak musím říct, že mě práce stále baví, ačkoliv se občas nepohodnu s vyčerpanými kolegy, nebo ne-logickými nařízeními nadřízených.*“ Obdobně je na tom Roman, který vypověděl, že u justiční strážě příznaky syndromu vyhoření **nespatřuje**. Lenka vypověděla velmi podobně: „*Se syndromem vyhoření jsem se při výkonu služby zatím nesetkala. Sloužím teprve krátkou dobu, ale v minulé práci jsem už pak zažívala stres, frustraci, bylo těžké se ráno dokopat do práce, změna byla potřeba.*“

TO 4: Setkal/a jste se během výkonu služby s nějakými mimořádnými událostmi?

Čtvrtá tazatelská otázka má za úkol zjistit, zda se daní příslušníci setkali s mimořádnými událostmi při výkonu služby, které velice naruší psychiku a příslušník musí mimořádnou událost řešit s klidnou hlavou. Daní informanti se k mimořádným událostem moc **vyjadřovat nechtěli**, jelikož se báli, aby neřekli něco, co by neměli. Důležité pro tuto tazatelskou otázku je však zjištění, zda se vůbec daní informanti setkali s mimořádnou událostí a případně jak je taková událost poznamenala. Michal na TO 4 odpověděl: „*Ano, setkal, za ty roky jich nebylo tolik, ale přesto bylo. Konkrétní událost uvádět nechci, ale týkalo se to hlavně dětí, když jsme ještě jezdili na výkony odebrání dětí.*“ Pro příslušníky justiční strážě představuje vykonávání některých úkolů, zejména **zajištění** provádění soudních rozhodnutí, mimořádně vysokou míru výzev a psychické zátěže. Jedná se obzvláště o situace, kdy je nutné provádět opatření, jako je asistence při výkonu **odebrání dětí** z rodinného prostředí na základě rozhodnutí soudu, což je činnost vyžadující nejen profesionalitu, ale i velkou míru **emocionální odolnosti**. **Aktuálně** justiční stráž **asistuje** u výkonu odebrání dětí z rodinného prostředí **minimálně** z důvodu **personální nedostatečnosti** a asistenci při výkonu tak vykonává **Policie ČR**. Gita například uvedla, že se během své kariéry s mimořádnou událostí **nesetkala**. O některých ví, ale přímo u nic ve výkonu služby **nebyla**. Obdobně na TO 4 reagoval i Roman, který uvedl: „*Za mě žádná velká mimořádná událost nebyla, tak mě ani neovlivnila. Jako ano, na vedlejší jednotce se zastřelil kolega, ale nebyl jsem v tu dobu ve službě, ani jsem ho neznal, je to smutné, ale víc mě ta situace neovlivnila.*“ Informant 4 – Lenka mi k případu sebevraždy kolegy

na vedlejší budově mohla sdělit více, konkrétně na TO 4 odpověděla: „*Bohužel ano, setkala. Měla jsem noční službu, když mi v tom zazvonil telefon, že policisté potřebují klíče od jedné z vedlejších budov, která patřila pod náš objekt. Volali, že se stalo neštěstí a jeden z kolegů spáchal sebevraždu na jedné z té vedlejší střežené budovy během závěrečné kontrolní obchůzky. Potřebné klíče jsem tedy musela vydat, komunikovala jsem s Policií ČR a s nadřízenými, kteří v již v pyžamu dorazili věc okamžitě řešit.*“ Na otázku, jak Lenku mimořádná událost **ovlivnila** v rodinné a pracovní sféře uvedla: „*V rodinné sféře mě to neovlivnilo, neřeším svou práci doma. V pracovní sféře mi to hodně pomohlo, upevnilo mi to znalosti a chápu lépe, jak řešit mimořádné události, na co si dát pozor a jak správně postupovat. Důležité hlavně bylo, být v klidu, jednat s rozmyslem.*“ Díky takovým situacím se člověk stane **obezřetnější** a začne si víc vážit toho, co má.

Analýza DVO 2: Jak ovlivňuje výkon služby příslušníků justiční stráže vztahy v rodině a ve společnosti?

Cílem dílčí výzkumné otázky 2 je zjistit, jak výkon služby příslušníků justiční stráže ovlivňuje jejich rodinu, komunikaci v domácnosti či s přáteli. Všeobecně se příslušníci o práci s nikým nebaví. Ostatní si však mohou všimnout jistých změn na příslušníkovi, který může jevit známky únavy, podrážděnosti.

TO 5: Jaký vliv má výkon služby příslušníka justiční stráže na rodinné vztahy a komunikaci v domácnosti?

Pátá tazatelská otázka byla položena s cílem zjistit, jak daní příslušníci vnímají vliv výkonu služby na jejich rodinné vztahy a vzájemnou komunikaci s jejich blízkými. Výkon služby příslušníka justiční stráže může mít **značný vliv** na rodinné vztahy a komunikaci v domácnosti, což je dáno specifiky a náročností této profese. Tato práce je často spojena s vysokým stupněm **stresu**, psychickou zátěží a **nepravidelnou pracovní dobou**, což vše může ovlivnit domácí prostředí. Michal na TO 5 uvedl: „*Někteří kolegové, zejména déle sloužící si nějaké aspekty služebního chování přenášejí do chování vůči rodinným členům, i já sám si uvědomuju, že mívám direktivní chování, občas musí být tak, jak já řeknu, doma synovi rozdávám rozkazy, pak se ale nad tím pousměju a vím, že moje rodina to chápe a přijímá a není to zase za nějakou hranicí, kdy bych se choval špatně. To určitě ne.*“ Direktivní chování se objevilo i u informanta 3 – Romana. Roman konkrétně odpověděl takto: „*Musel jsem vždy každému dlouho vysvětlovat, co vlastně dělám, nikdo to nechápal. Dětem někdy vydám nějaký rozkaz, ale to je spíš vtipně bráno. Jinak asi je vše*

bez problému, špatný vliv to nemá, nejsem v base, tak jsem bez problému. “ Malým dětem se snadno nevysvětlí, co je to justiční stráž. Mnohdy je snazší říct, že děláte práci policisty. Kolikrát je to tak lepší i u dospělých jedinců, někteří blízcí v rodině **nemají** tušení, jakou práci vykonává příslušník justiční stráže. Roman uvedl velmi zajímavou poznámku, že tím, že není ve věznici, na jeho rodinné vztahy to špatný vliv nemá. Konkrétně se k vlivu na rodinné vztahy, pokud by byl ve věznici vyjádřil: „*No, jak už to tak bývá, začal bych se postupem času chovat, jako ti odsouzení v base. Člověk je tam s nimi 12 hodin, někdy i víc, pomalu každý den, díky spoustě přesčasům.*“ Gita se o práci v rodině **nerada** baví, jistě si ale uvědomuje, že pokud je viditelně našťvaná, doma si toho manžel všimne. Na otázku, jaký vliv má výkon služby na rodinné vztahy uvedla: „*Někdy podvědomě řeším proběhlé situace v práci, doma je ale neříkám, nechávám si je pro sebe. Količrát cítím, že bych se chtěla vyzpovídat, ale doma o práci neradi mluvíme. Někdy mě trápí, že jsem viditelně ustaraná.*“ Obdobně je na tom Lenka, která se o práci s rodinou nechce vůbec bavit. Pokud je z práce ztrápená či unavená, zůstane raději sama, dokud si neodpočine. Poté navštíví svou rodinu. Komunikace v rodině je velmi důležitá, a ačkoliv příslušníci nemohou sdělovat informace z výkonu služby, je zapotřebí, aby se o únavě a podrážděnosti někomu svěřili.

TO 6: Jak výkon služby ovlivňuje Vaše sociální vztahy mimo rodinu, například s přáteli nebo ve společnosti?

Šestá tazatelská otázka má zjistit, jak výkon služby ovlivňuje příslušníky v sociálních vztazích, s přáteli či ve společnosti. Jak již bylo zmíněno výše, příslušníci **neradi** hovoří o své práci. Přátelé a známí, kteří nejsou obeznámeni s nároky a stresy spojenými s prací u justiční stráže, mohou mít **obtíže** plně porozumět zkušenostem výkonu služby příslušníků. Konfrontace s těžkými situacemi a možná i s lidským utrpením ve výkonu služby může vést k psychologické **distanci** jako obrannému mechanismu, což může komplikovat udržování hlubokých a otevřených vztahů s lidmi mimo pracovní prostředí. Michal na TO 6 uvedl: „*Někdy je to velice podobné, jako u mě v rodině. Někteří lidé mají otevřený problém s tím, když zjistí, že jsem příslušník bezpečnostního sboru a někteří mají o to větší problém, že tím sborem je Vězeňská služba ČR.*“ Obdobný názor na to má i Gita, která se vyjádřila takto: „*Jak už jsem řekla, někdy bývám viditelně ztrápená, unavená, ale ve společnosti se o práci nikdy nebavím, nikdo z přátel neví, co vlastně dělám za práci, je to tak pro mne lepší. Vím, jak se na mne rodina ze začátku dívala, že jako mladá slečna jdu dělat ochranku na soudy atd.*“ Většina příslušníků Vězeňské služby ČR čelí

nedorozumění a nedostatku pochopení ze strany společnosti nebo dokonce blízkých, pokud jde o jejich motivaci pro vstup právě do tohoto specifického typu bezpečnostního sboru. Tato nejasnost často pramení z **předsudků** a **stereotypů** spojených s prací ve vězeňství. Roman se naopak snaží **přilákat** nové kolegy do řad justiční stráže, proto rád svým blízkým **představuje** práci justiční stráže. Jen mu vadí, že činnost příslušníků justiční stráže musí složitě vysvětlovat právě z důvodu **nevědomosti** o justiční strážci. Roman uvedl: ... *“snažím se všem můj výkon služby vysvětlit, jak jen to nejlépe jde, a hlavně v dobrém světle. Ono justiční stráž jako zaměstnání není špatné, navíc potřebujeme nalákat víc nových kolegů, tak občas, když to jde, vyprávím úsměvné zážitky z práce.”* Lenka se vyjádřila takto: *„Výkon služby mě ovlivnil tak, že jsem víc ostražitější ve výběru nových přátel. Málokomu důvěřuji. Ale jinak moji práci s přáteli nerozebírám. Raději se bavím o jiných tématech než o práci.”*

TO 7: Jaké změny na Vašem chování nebo postojích Vám vytykají Vaši blízcí?

Sedmá tazatelská otázka se snaží zjistit, jaké specifické změny v chování jsou vytykány příslušníkům justiční stráže. Pro zachování zdravých sociálních vztahů je důležité najít **rovnováhu** mezi prací a osobním životem, aktivně si **vyhradit čas** na sociální aktivity, být otevřený v komunikaci o výzvách spojených s prací a hledat **podporu** a **porozumění** u přátel a ve společnosti. Michal se k TO 7 vyjádřil takto: *„To direktivní chování mi doma někdy vyčtou, že dávám rozkazy, místo toho, abych to řekl jako normálně. Snažím se minimalizovat dopady naučených vzorů chování z práce a pokud možno je nepřenášet domů.”* Je důležité být konfrontovaný s tím, co členy v domácnosti trápí, o to víc je dobře, pokud si to sám daný příslušník **uvědomuje**. Gitě je naopak vyčítána **uzavřenost**, vyjádřila se: *„Vytykají mi uzavřenost z důvodu přemýšlení nad pracovními záležitostmi, které nikde a před nikým neventiluji. Víc asi nic, nic mě dál nenapadá.”* Většina příslušníků si drží **distanc** vůči přátelům a blízkým, kteří nepracují ve stejném odvětví. Roman na otázku, jaké změny mu vytykají jeho blízcí odpověděl: *„Občas, když mě naštvou nadřízení, tak bývám podrážděný, to je mi někdy vyčteno, jinak o ničem dalším nevím.”* Lenka vypověděla, že ji nikdo nic zatím nikdy nevyčetl, co se pojí s výkonem služby.

Analýza DVO 3: Jaká opatření by podle příslušníků justiční stráže mohla efektivně zmírňovat negativní dopady na výkon služby?

Záměrem dílčí výzkumné otázky 3 je zjistit, jak výkon služby příslušníků justiční stráže působí na dané informanty a jaká možná opatření navrhnou pro zlepšení samotného

výkonu služby. Zde se zabýváme otázkami na téma podpora nadřízených a kolegů, denní stereotyp, prostředí, kariérní růst a vzdělávání v rámci Vězeňské služby ČR.

TO 8: Vnímáte, že máte dostatečnou podporu od vašich nadřízených a kolegů v náročných situacích?

Osmá tazatelská otázka se zaměřuje na podporu od nadřízených a kolegů ve výkonu služby. V rámci Vězeňské služby ČR, kde se příslušníci setkávají s vysokou mírou stresu a psychické zátěže způsobené náročnými situacemi, hraje podpora ze strany nadřízených a kolegů zásadní roli. **Podpora** je nezbytná pro udržení psychického zdraví, profesionálního rozvoje a celkové pohody zaměstnanců, a tím přispívá k efektivnímu fungování celé organizace. Michal na otázku odpověděl: „*Ano, vzhledem k mé pověsti příslušníka, který je pracovitý, snaživý a důsledný se mi stalo, že moji nadřízení se za mne postavili, což následně potvrdily i důkazy, že jsem při jednom zákroku nepochybil. I od kolegů vnímám dostatečnou vzájemnou podporu.*“ Gita podporu od nadřízených také vnímá, **jiný názor** má však na kolegy: „*Nadřízení se nás snaží neustále podporovat, jsem ráda, že si s nadřízenými tak dobře rozumím a mám s nimi dobré vztahy. Ale někdy bych občas uvítala aktivnější zapojení mých kolegů do řešení náročnějších situací, abych v té dané situaci na to nebyla sama.*“ Naopak Roman **vnímá podporu** ze všech stran, jak od svých nadřízených, tak i od kolegů. Je pro něj důležité, že s ním vždy všichni jednají na rovinu a toho si velmi váží. Lenka si podporou od nadřízených tak jistá **není**, vypověděla: „*Od velitele jednotky podpora je, i není. Bohužel ne vždy to tak je, ale v náročných situacích se na něj dá spolehnout. Kolegové podpoří vždy a ve všem. Velitel při výkonu služby na vchodě není vždy nápomocný při větším náporu lidí, kteří vstupují do budovy. Díky tomu, že příslušníků je málo, býváme na stanovištích často sami a při tom větším náporu lidí je potřeba pomoci, což o něj není.*“

TO 9: Jaké jsou Vaše zkušenosti s možnostmi profesního růstu a vzdělávání v rámci Vězeňské služby ČR?

Devátá tazatelská otázka se ptá na zkušenosti s kariérním růstem v rámci Vězeňské služby ČR a na možnosti vzdělávání pro příslušníky justiční stráže. Profesní růst a vzdělávání jsou klíčové složky kariérního vývoje příslušníků Vězeňské služby České republiky, a to z důvodu neustálých výzev, kterým čelí ve své práci, a potřeby adaptace na měnící se právní a sociální prostředí. Vězeňská služba ČR klade velký **důraz na profesní rozvoj** svých zaměstnanců prostřednictvím různých vzdělávacích programů, školení

a kurzů, avšak kurzů pro justiční stráž mnoho není. Michal na TO 9 uvedl: „Zatím jsem absolvoval za 24 let služby 2 kurzy ve Stráži pod Ralskem. Jeden byl střelecký, ten mi k něčemu byl a druhý Metodika kontroly vstupujících osob a taktika a psychologie v komunikaci. Tento kurz byl veden velmi zkušeným lektorem, ale ten byl původně příslušníkem vězeňské stráže, takže využitelnost pro příslušníka justiční stráže je velmi nízká. Vystává zde obecný problém, na který narážím neustále. Vězeňská stráž a z ní vzešlí příslušníci nerozumí a nechápou činnost a práci justiční stráže!“ Gita nebyla nikdy na žádném kurzu vedený na Akademii Vězeňské služby ČR, odpověděla na TO 9 takto: „Před pár lety jsem byla povýšena na velitele směny, vzdělávám se v rámci programů předepsaných vzdělávacích školeních, e-learning atd. Profesní růst je justiční stráže velmi omezený, a to je důležité si uvědomit.“ Příslušníci Vězeňské služby se pravidelně několikrát do roka **seznamují s kurzy vedenými přes e-learning** ve vězeňském systému. Roman na výše uvedenou otázku odpověděl: „Co se týče vzdělávání, tak jen nějaké absolvované kurzy, a kariérní růst už mám asi na maximu, čeho bych tady chtěl dosáhnout. Nevím, jestli mě ještě něco nečeká. Jinak ten kariérní růst tady celkově je pomalý, což je pro mladé ambiciózní příslušníky velkým problémem.“ Daní příslušníci se shodují v názoru na kariérní růst. Obdobně se vyjádřila Lenka: „Ve věznicích je profesní růst jednodušší než u justiční stráže. Příslušníci jsou na stejné pozici i několik let, třeba 17 let. Ovšem záleží na jejich odhodlání a chuti profesně růst. O vzdělávání jsem se zatím moc nezajímala.“

TO 10: Jak se vyrovnáváte s možným denním stereotypem, neestetickým prostředím a omezenými možnostmi kariérního postupu?

Desátá tazatelská otázka se zaměřuje na možný denní stereotyp, který se vězeňských zařízení vyskytuje, neestetické prostředí, ačkoliv budovy ministerstva, soudů a státních zastupitelství mívají i historický charakter. Zde se ptáme i na kariérní postup. Michal na vyrovnávání se se stereotypem a prostředím uvedl: „Musím mít každodenní pozitivní přístup k práci a kolegům. Jinak bych tohle dělat nemohl. Na světě jsou daleko horší věci a je třeba si toho být vědom. Jak nejsme ve věznicích, tak to prostředí není špatné, naše střežené objekty mají i historický význam, to se mi líbí.“ Gita uvedla i nějaké příklady pro zlepšení interiéru, konkrétně řekla: „Stereotyp je někdy vyčerpávající, pracovní prostředí by se mohlo nepatrně zlepšit, třeba lepší vytápění stání by výrazně pomohlo před chladnými večery. Kariérní postup je prostě velmi omezený personální situací, tabulkami, ale já jsem na dosavadní pozici velitele směny momentálně spokojená.“ Roman se rád chodí bavit, aby se nedostal do stereotypu, odpověděl: „Rád se bavím, chodím často na

*koncerty, mám milenky, s pár kolegy se chodíme odreagovávat na fotbal, bowling, nebo jen tak posedět u piva. Tím, že nejsem v base, tak prostředí je za mě dobré. Ten kariérní postup u mě není překážkou, ale jak jsem zmínil, u mladých příslušníků je to kolikrát rozhodujícím faktorem, jestli pokračovat u justiční stráže nebo přejít do věznice, anebo úplně vyměnit zaměstnání.“ Lenka stereotypem vůbec **netrpí**, její aktuální pozice ji vyhovuje. Nad jejím kariérním růstem zatím nepřemýšlí, do budoucna uvidí.*

TO 11: Jaká opatření by podle Vašeho názoru mohla Vězeňská služba ČR zavést, aby zmírnila negativní dopady práce na osobní životy příslušníků justiční stráže?

Poslední tazatelská otázka se věnuje **opatřením**, která příslušníci justiční stráže sami navrhuji pro **zlepšení** výkonu služby v závislosti na **zlepšení** osobních životů příslušníků. Michal se zaměřil zejména na problém **autonomie** u Vězeňské služby ČR, konkrétně zmínil: *„Hlavně větší autonomie v rámci Vězeňské služby ČR, to se týká vzdělávání, kariérního postupu, platů a hlavně, aby justiční stráž už nebyla vězeňskou stráží a lidmi z ní vzešlých jako její tzv. béčko!“* Gita se k možným opatřením vyjádřila takto: *„Uvítala bych větší finanční ohodnocení, více benefitů, které nám sice teď sebrali v rámci celorepublikového šetření. Také bych uvítala větší promyšlenost některých vydaných rozkazů. Hlavně by to chtělo příslušníky, kteří dané problematice rozumí a rozumí hlavně justiční stráží.“* Daní informanti se shodují, aby se o justiční stráž zajímal někdo, kdo tomu **opravdu** rozumí a ne přidělení příslušníci z vězeňské stráže. Roman na TO 11 odpověděl: *„Hlavně aby nevymýšleli s prominutím blbosti, justiční stráž by se měl věnovat někdo, kdo tomu opravdu rozumí a vymýšlet speciálně pro justičku možná opatření, ne aby se to vztahovalo jen na vězeňskou stráž, ke které nemáme nic. Bylo by také zapotřebí navýšení platu, co si budeme. To by nejvíce nalákalo nové příslušníky, hlavně tedy muže, s tímto platem se moc o partnerku s dítětem jen tak nepostarají. Uvítal bych, kdy by se do služebního poměru dostávali jen kvalitní příslušníci, bohužel za těchto dosavadních podmínek to nelze.“* obdobně se vyjádřila i Lenka: *„Vyloženě nemohu říct, že by bylo třeba zavést nějaká opatření, z mého pohledu nevnímám, že by práce u justiční stráže měla u mě nebo u kolegů negativní dopad na rodinné životy. Uvítala bych navýšení platu, ale vzhledem z celorepublikové situaci mi je jasné, že to jen tak hned nepůjde. Některá nařízení někdy nedávají smysl, ale to už tolik nesouvisí s osobním životem. Jen by mohli někteří více přemýšlet a více se věnovat justiční stráží, hlavně tedy někdo, kdo tomu rozumí a vnímá potřeby justiční stráže.“* Daní informanti by uvítali **navýšení platů**, ale všichni si uvědomují, že

to je tak nebude. I kvůli platovému ohodnocení **přemýšlí o odchodu spousta příslušníků**, kteří mohou odejít s tím, že mají nárok na výsluhu.

5.3 Shrnutí výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jak výkon služby příslušníků justiční stráže ovlivňuje jejich soukromý život, jak působí na členy v domácnosti či na blízké osoby v jejich okolí v závislosti na negativních jevech. Dílčím cílem bylo zjistit, jaké negativní jevy se především vyskytují při výkonu služby příslušníků justiční stráže a jaká opatření příslušníci sami navrhnou pro zlepšení výkonu služby, která by mohla pozitivně ovlivnit i jejich osobní život.

V rámci provedeného vlastního výzkumného šetření byly zodpovězeny všechny dílčí výzkumné otázky, které se pojí na hlavní výzkumnou otázku. Všechny cíle výzkumného šetření byly splněny. Analýza a interpretace získaných dat ukázaly, že výkon služby má hluboký a mnohostranný vliv na osobní životy příslušníků justiční stráže.

Shrnutí dílčí výzkumné otázky 1

Analýza dílčí výzkumné otázky 1 se soustředila na identifikaci **negativních jevů**, s nimiž se příslušníci justiční stráže potýkají při výkonu služby. Mezi hlavní negativní jevy patří **stres, syndrom vyhoření, nedostatečná fyzická kondice a mimořádné události**. V rámci první tazatelské otázky bylo zjištěno, že velkou psychickou a fyzickou zátěž představuje **personální nedostatečnost**, nucení k **přesčasům, obtížná komunikace** s veřejností, a to jak s naštvanými stěžovateli, tak v rámci spolupráce s kolegy. Navíc fyzická kondice je **negativně** ovlivněna nutností udržovat se ve formě mimo pracovní dobu, což je ztíženo dlouhodobým stáním či seděním i v **nepříznivých** klimatických podmínkách a vysokými požadavky na fyzickou přípravu.

Druhá tazatelská otázka odhalila, že výkon služby má **negativní vliv na fyzickou kondici** a zdraví příslušníků, kteří jsou nuceni se udržovat v kondici ve svém volném čase, čelí **degradaci** kondice kvůli personálnímu nedostatku a přesčasům, a významně by uvítali možnost udržovat se v kondici i během služby. Třetí tazatelská otázka poukázala na výskyt syndromu vyhoření mezi příslušníky, kde příčinou jsou **stresové situace**, jako je nekonečné zvládání výzev, komunikace s veřejností, a jednotvárnost práce. Někteří se s těmito příznaky vyrovnávají **lépe** než jiní, ale všeobecně představuje syndrom vyhoření **značný problém**.

Čtvrtá tazatelská otázka se zaměřila na mimořádné události během služby. Někteří příslušníci se s těmito událostmi setkali, jako je například **odebrání dětí** z rodiny či **sebevražda** kolegy. K mimořádným událostem se příslušníci spíše **nechtěli vyjadřovat**, pouze **ojediněle uvedli některé zkušenosti**. Mimořádné události mají významný psychologický dopad na příslušníky, přestože někteří z nich **nechtěli** o těchto zkušenostech otevřeně mluvit. Celkově analýza dílčí výzkumné otázky 1 ukazuje, že příslušníci justiční stráže se setkávají s řadou **psychických a fyzických zátěží** během výkonu služby, které vyžadují nejen individuální, ale i institucionální řešení pro zlepšení jejich pracovních podmínek. Tabulka níže uvádí shrnutí možných negativních jevů při výkonu služby příslušníků justiční stráže (viz **Tabulka 3**).

Tabulka 3 Shrnutí negativních jevů při výkonu služby

Kódy	Michal	Gita	Roman	Lenka
Stres	Ano	Ano	Ano	Ano
Komunikace se stěžovateli	Ano	Ano	Ano	Ano
Syndrom vyhoření	Ano	Ne	Ne	Ne
Degradace fyzické kondice	Ano	Ne	Ano	Ne
Mimořádné události	Ano	Ne	Ne	Ano

Shrnutí dílčí výzkumné otázky 2

Analýza dílčí výzkumné otázky 2 se zabývá vlivem výkonu služby příslušníků justiční stráže na rodinné vztahy a sociální interakce mimo rodinu. Výkon služby s sebou často přináší **vyšší stupeň stresu**, psychologickou zátěž a nepravidelnou pracovní dobu, což má značný dopad na **domácí a sociální život** příslušníků.

V rámci rodinných vztahů a komunikace v domácnosti bylo zjištěno, že práce může vést k **direktivnímu chování** vůči rodinným členům, což někteří příslušníci reflektují a snaží se omezit jeho negativní dopady. Nicméně, většina příslušníků o své práci doma **příliš nehovoří**, což může vést k určité **uzavřenosti a nepochopení** ze strany rodinných

příslušníků. Přestože některé rodiny přijímají a adaptují se na tyto změny v chování, objevuje se **potřeba lepší komunikace** a pochopení v rodinném prostředí.

V oblasti sociálních vztahů mimo rodinu se ukazuje, že příslušníci čelí **nedostatku pochopení** a někdy i **předsudkům** ze strany společnosti nebo přátel neznámých s nároky a stresy spojenými s jejich profesí. **Izolace a nedorozumění** mohou vést k psychologické **distanci** a obtížím v udržování hlubokých sociálních vztahů. Přestože někteří se snaží svou práci vysvětlit a prezentovat v pozitivním světle, často se setkávají s **nevědomostí** a **stereotypy** spojenými s prací v justiční stráží.

Příslušníci také **reflektují na změny ve svém chování**, které jsou jim vyčítány blízkými osobami, jako je **direktivní chování** nebo **podrážděnost** způsobená pracovními zátěžemi. Zdůrazňuje se význam otevřené komunikace a hledání **podpory a pochopení** jak v rodinném, tak v širším sociálním prostředí.

Shrnutí dílčí výzkumné otázky 2 poukazuje na potřebu adresovat dopady výkonu služby na osobní a sociální život příslušníků justiční stráže, s důrazem na komunikaci, vzájemné pochopení a podporu v rodinném a sociálním prostředí, aby se minimalizovaly negativní dopady a podpořilo se psychické a sociální zdraví příslušníků. V následující tabulce (viz **Tabulka 4**) jsou shrnuty nejčastější negativní jevy výkonu služby na rodinu a sociální vztahy, které příslušníky buď ovlivňují, nebo neovlivňují.

Tabulka 4 Shrnutí vlivu výkonu na rodinu a sociální vztahy

Kódy	Michal	Gita	Roman	Lenka
Direktivní chování	Ano	Ne	Ano	Ne
Omezená komunikace o práci	Ne	Ano	Ne	Ano
Únava a podrážděnost	Ano	Ano	Ano	Ano
Nedostatek pochopení	Ano	Ano	Ano	Ne
Vyčítání chování	Ano	Ano	Ano	Ne

Shrnutí dílčí výzkumné otázky 3

Z analýzy tazatelských otázek vyplývá, že výkon služby u Vězeňské služby ČR má významný dopad na různé aspekty osobního života příslušníků justiční stráže. Příslušníci **vnímají podporu** od nadřízených a kolegů jako klíčovou pro zvládání stresu a náročných situací, přičemž **zkušenosti s touto podporou se liší**. Zatímco někteří cítí silnou vzájemnou podporu, jiní by si přáli více zapojení ze strany kolegů či konzistentnější podporu od nadřízených.

Profesní růst a možnosti vzdělávání jsou dalšími důležitými faktory, které příslušníci vnímají jako **omezené**. Málo specifických kurzů a školení pro justiční stráž, spolu s pomalým kariérním postupem, jsou viděny jako **demotivující faktory**, které mohou **negativně** ovlivnit jejich profesní **vývoj a motivaci**.

Výzvy, jako je denní stereotyp, neestetické pracovní prostředí a omezené možnosti kariérního postupu, přinášejí potřebu **adaptace a hledání způsobů**, jak zachovat pozitivní přístup k práci a osobnímu životu. Příslušníci se snaží **vyrovnat** s těmito výzvami prostřednictvím osobních strategií, včetně hledání vnějších zájmů a aktivit, které jim pomáhají překonávat rutinu a omezení spojená s jejich profesí.

Navrhovaná opatření pro zlepšení situace zahrnují větší **autonomii justiční stráže**, zlepšení **finančního ohodnocení a benefitů**, větší **promyšlenost vydávaných rozkazů** a specifická **vzdělávací opatření** přímo zaměřená na potřeby justiční stráže. Tyto návrhy reflektují hlubší potřebu pochopení a uznání specifického charakteru práce příslušníků a naznačují cesty ke zlepšení jejich pracovních podmínek a celkové pohody.

Pro zlepšení výkonu služby a jejích dopadů na osobní životy příslušníků je třeba **komplexního přístupu**, který zahrnuje lepší podporu, rozvoj profesních možností a zlepšení pracovního prostředí. Implementace navrhovaných opatření by mohla vést k větší **spokojenosti příslušníků**, jejich lepšímu psychickému a fyzickému zdraví a efektivnějšímu výkonu služby. Níže uvedená tabulka (viz **Tabulka 5**) zobrazuje shrnutí výkonu služby a následná opatření, která příslušníci justiční stráže navrhují.

Tabulka 5 Shrnutí výkonu služby a opatření

Kódy	Michal	Gita	Roman	Lenka
Podpora od nadřízených	Ano	Ano	Ano	Ne

Podpora od kolegů	Ano	Ne	Ano	Ano
Omezené možnosti profesního růstu	Ano	Ano	Ano	Ano
Pracovní stereotyp	Ne	Ano	Ne	Ne
Větší autonomie u justiční stráže	Ano	Ano	Ano	Ano
Lepší finanční ohodnocení	Ano	Ano	Ano	Ano
Promyšlenější vydávání nařízení	Ano	Ano	Ano	Ano

Shrnutí hlavní výzkumné otázky

Výkon služby u Vězeňské služby ČR má hluboký a rozmanitý dopad na osobní životy příslušníků justiční stráže, jak vyplývá z analyzovaných tazatelských otázek. Analýzy odhalují, že **příslušníci čelí při výkonu služby řadě negativních jevů, včetně stresu, syndromu vyhoření, nedostatečné fyzické kondice a mimořádných událostí.** Tyto faktory představují významnou psychickou a fyzickou zátěž, která je umocněna **personální nedostatečností, nutností k přesčasům a obtížnou komunikací s nespokojenou, agresivní veřejností.**

Výkon služby dále negativně ovlivňuje rodinné vztahy a sociální interakce mimo rodinu. Práce může vést k **direktivnímu chování vůči rodinným členům** a k určité uzavřenosti, což může komplikovat komunikaci a vztahy doma. Dokonce jeden z příslušníků justiční stráže se přiznal k tomu, že pro zmírnění stereotypu si našel milenky, což může mít za následek **rozpad manželství, rodiny.** Příslušníci se také setkávají s **nedostatkem pochopení a předsudky ve společnosti,** což může vést k **izolaci a psychologické distanci,** ztěžující udržování sociálních kontaktů.

Navzdory těmto výzvám příslušníci justiční stráže navrhuji **opatření pro zlepšení situace,** včetně zvýšení podpory od nadřízených a kolegů, lepších možností pro profesní

růst a vzdělávání, a zlepšení pracovního prostředí. Tyto návrhy ukazují na potřebu komplexního přístupu k řešení negativních dopadů práce na osobní život, který zahrnuje jak individuální, tak institucionální opatření.

Závěrem, výkon služby u Vězeňské služby ČR výrazně ovlivňuje osobní životy příslušníků justiční stráže, ovlivňuje jejich psychickou a fyzickou pohodu, rodinné vztahy a sociální interakce. Pro zlepšení této situace je potřebný komplexní přístup, který by zahrnoval zlepšení podpůrných mechanismů, profesního rozvoje a pracovního prostředí, aby se tak zvýšila celková spokojenost příslušníků justiční stráže.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zaměřila na výkon služby a jeho negativní jevy, které mohou ovlivňovat osobní život příslušníků justiční stráže. Cílem bakalářské práce bylo charakterizovat justiční stráž a možné negativní jevy při výkonu služby a současně zjistit, jak tento výkon služby ovlivňuje osobní život příslušníků justiční stráže.

Teoretická část bakalářské práce byla rozčleněna do několika klíčových oddílů, aby se zajistil komplexní a systematický přehled zkoumaného tématu. V teoretické části se nejprve představila Vězeňská služba České republiky, její organizační složky a aktuální trendy. Poté se uvedly informace o příslušnících justiční stráže, které se týkají přijímacího procesu a základních povinností a úkolů příslušníků justiční stráže. Dále teoretická část zmínila vybrané aspekty výkonu služby příslušníků justiční stráže, mezi které spadá komunikace s lidmi a vliv výkonu služby na rodinu. V poslední kapitole v teoretické části bakalářská práce uvádí možné negativní jevy při výkonu služby příslušníků justiční stráže, které představují psychickou a fyzickou zátěž, vznik syndromu vyhoření, agresivní chování vůči příslušníkům, narušení pořádku a bezpečnosti a mimořádné události v kontextu výkonu služby.

Empirická část bakalářské práce měla za úkol zjistit, jak vliv výkonu služby příslušníků justiční stráže ovlivňuje jejich osobní život. Pro empirickou část bylo realizováno kvalitativní výzkumné šetření, technika polostrukturovaného rozhovoru. Ve výzkumném šetření byla stanovena hlavní výzkumná otázka a k ní navazující tři dílčí výzkumné otázky, které se zaměřily na možné negativní jevy při výkonu služby příslušníků justiční stráže, na výkon služby a jeho vliv na rodinné a sociální vztahy ve společnosti a dále se dílčí výzkumné otázky zaměřily na opatření, která příslušníci sami navrhují pro zlepšení výkonu služby.

Z výzkumného šetření vyplývá, že výkon služby u Vězeňské služby České republiky má významný a komplexní dopad na osobní životy příslušníků justiční stráže, což vyplývá z analýzy a interpretace dílčích výzkumných otázek. Výzkumné šetření odhalilo, že se příslušníci setkávají s různými negativními jevy při výkonu služby, jako je stres, syndrom vyhoření, nedostatečná fyzická kondice a mimořádné události, což má za následek psychickou a fyzickou zátěž. Tato zátěž je umocněna personální nedostatečností, nutností k přesčasům a obtížnou komunikací s veřejností. Dále se výzkumné šetření zaměřilo na dopad výkonu služby na rodinné vztahy a sociální interakce, kde výkon služby přináší vysoký stupeň stresu a nepravdělnou pracovní dobu, což může vést k direktivnímu

chování doma a k určité uzavřenosti. Dopad výkonu služby je dále komplikován nedostatkem pochopení a předsudky ze strany společnosti, což může vést k izolaci a obtížím v udržování sociálních kontaktů. Z výzkumného šetření také vyplývají návrhy na zlepšení, které zahrnují větší autonomii justiční strážce, zlepšení finančního ohodnocení a benefitů, promyšlenější vydávání rozkazů a specifická vzdělávací opatření přímo zaměřená na potřeby justiční strážce. Tato opatření reflektují potřebu lepší podpory, profesního rozvoje a zlepšení pracovního prostředí.

V rámci provedeného vlastního výzkumného šetření byly úspěšně zodpovězeny všechny dílčí výzkumné otázky, které se pojí na hlavní výzkumnou otázku. Byly dosaženy všechny stanovené cíle šetření. Z analýzy a interpretace shromážděných údajů vyplývá, že výkon služby má významný a komplexní dopad na osobní životy členů justiční strážce.

Výzkumné šetření ukazuje, že pro zlepšení výkonu služby a jejích dopadů na osobní životy příslušníků je nutný komplexní přístup, který by měl zahrnovat jak individuální, tak institucionální řešení. Implementace navrhovaných opatření by mohla vést k větší spokojenosti příslušníků, lepšímu psychickému a fyzickému zdraví a efektivnějšímu výkonu služby, což by znamenalo značné zlepšení jak pro jednotlivce, tak pro celou organizaci.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- BĚLÍK, Václav. Agresivita. In: BĚLÍK, Václav a kol. *Slovník sociální patologie*. Praha: Grada, 2017, s. 8. ISBN 978-80-271-0599-1.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015. 318 s. ISBN 978-80-7380-581-4.
- DRÁPAL, Jakub, JIŘIČKA, Václav a RASZKOVÁ, Tereza (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. 430 s. ISBN 978-80-7676-066-0.
- FISCHER, Slavomil a ŠKODA, Jiří. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. 231 s. ISBN 978-80-247-5046-0.
- FONTANA, David. *Sociální dovednosti v praxi*. Překlad Alice ZAVADILOVÁ. Praha: Portál, 2017. 119 s. ISBN 978-80-262-1197-6.
- GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.
- HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. 776 s. ISBN 80-7178-303-X.
- HÖSCHL, C. Sebevraždy policistů. *Reflex*. 2013, č. 33, s. 66.
- HRONCOVÁ, Jolana. Samovražednost jako společenský problém. In: KRAUS, Blahoslav a kol. *Sociální patologie*. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010, s. 195-212. ISBN 978-80-7435-080-1.
- KUBIAS, Sáva. *Úvod do managementu - 1999: učební text pro studenty fakult TUL prezenčního, dálkového a distančního studia*. Liberec: Technická univerzita, 1999. 127 s. ISBN 80-7083-373-4.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. 161 s. ISBN 80-86429-19-9.
- MIKŠÍK, Oldřich. *Hromadné psychické jevy: (psychologie hromadného chování)*. Praha: Karolinum, 2005. 269 s. ISBN 80-246-0930-4.
- PEŠEK, Roman a PRAŠKO, Ján. *Syndrom vyhoření: jak se prací a pomáháním druhým nezničit: pohledem kognitivně behaviorální terapie*. Praha: Pasparta, 2016. 179 s. ISBN 978-80-88163-00-8.
- PROVAZNÍK, Vladimír a kol. *Psychologie pro ekonomy a manažery*. Praha: Grada, 2002. 226 s. ISBN 80-247-0470-6.

RASZKOVÁ, Tereza a HOFERKOVÁ, Stanislava. *Kapitoly z penologie I: vězeňství*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2018. 146 s. ISBN 978-80-7435-716-9.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004. 870 s. ISBN 80-7178-802-3.

Internetové zdroje

ČTK. Stát neumí zajistit vězňům prostor v celách, vyhláška se odsouvá na rok 2027. In: *Česká justice* [online]. 2023 [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2023/11/stat-neumi-zajistit-veznum-prostor-v-celach-vyhlaska-se-odsouva-na-rok-2027/>.

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. Zpracování a ochrana osobních údajů v justici. In: *Justice.cz* [online]. ©2024 [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/ochrana-osobnich-udaju>.

SALÁT, Patrik, ČEMUSOVÁ, Tereza. Českým věznicím stále chybí asi 1200 zaměstnanců. Zvyšuje se naopak počet trestanců. In: *Český rozhlas* [online]. 2023 [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/veznice-zamestnanci-vezni-prace_2304220700_mst.

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Generální ředitelství: V pankrácké věznici byl dnes otevřen detenční ústav. In: *VSCR.cz* [online]. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2022 [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/clanky/detail/v-pankracke-veznici-byl-dnes-otevren-detencni-ustav>.

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Akademie Vězeňské služby České republiky: Základní informace. In: *VSCR.cz* [online]. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, © 2024a [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/akademie-vs-cr/sekce/soucasnost>.

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Akademie Vězeňské služby České republiky: Justiční stráž v kurzu. In: *VSCR.cz* [online]. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, © 2024b [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/akademie-vs-cr/clanky/detail/justicni-straz-v-kurzu>.

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Generální ředitelství: ČHV: Problémy vězeňství sama VS ČR nevyřeší. In: *VSCR.cz* [online]. Praha: Generální ředitelství

- Vězeňské služby ČR, © 2024c [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/clanky/detail/chv-upozornil-na-problemy-ceskeho-vezenstvi>.
- VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Generální ředitelství: Služební poměr. In: *VSCR.cz* [online]. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, © 2024d [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/sluzebni-pomer-prislusnika-vs-cr>.
- VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Generální ředitelství: Vězeňská služba ČR spustila náborové stránky. In: *VSCR.cz* [online]. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, © 2024e [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/clanky/detail/vezenska-sluzba-cr-spustila-naborove-stranky>.
- VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Generální ředitelství: Koncepce vězeňství do roku 2025. In: *VSCR.cz* [online]. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, © 2024f [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>.
- VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Vazební věznice Ostrava: Bezpečnost v budovách soudů a státních zastupitelství zajišťují příslušníci justiční stráže Vazební věznice Ostrava. In: *VSCR.cz* [online]. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, © 2024g [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/vazebni-veznice-ostrava/clanky/detail/bezpecnost-v-budovach-soudu-a-statnich-zastupitelstvi-zajistuji-prislusnici-justicni-straze-vazebni-veznice-ostrava>
- ZAŘÍZENÍ SLUŽEB PRO MINISTERSTVO VNITRA. Oddělení specializované metodiky: Optima [online]. 2019 [cit. 2023-12-21]. Dostupné z: <https://optimazsmv.cz/projekty/optima/>.

Legislativa

- MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. Instrukce č. 8/2022 Ministerstva spravedlnosti: ze dne 14. října 2022, Č. j. MSP-323/2021-OBKŘ/SP, o Justiční stráž. In: *Justice.cz*. Praha: ČR, ročník 2022, číslo 8. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rejstrik-instrukci>.
- NAŘÍZENÍ GENERÁLNÍHO ŘEDITELE VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY č. 16/2022, o mimořádných událostech ve Vězeňské službě České republiky. In: *ASPI.cz* (právní informační systém). Praha: Wolters Kluwer ČR.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním. In: *Zákony pro lidi* [online]. © AION CS, s. r. o., 2010–2023 [cit. 2023-12-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční stráží České republiky. In: *Zákony pro lidi* [online]. © AION CS, s. r. o., 2010–2023 [cit. 2023-12-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-555?text=555%2F1992>.

Zákon č. 364/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. In: *Zákony pro lidi* [online]. © AION CS, s. r. o., 2010–2023 [cit. 2023-12-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-361>.

Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Zákony pro lidi* [online]. © AION CS, s. r. o., 2010–2023 [cit. 2023-12-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-129>.

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 <i>Transformační tabulka</i>	47
Tabulka 2 <i>Základní přehled o informantech</i>	50
Tabulka 3 <i>Shrnutí negativních jevů při výkonu služby</i>	62
Tabulka 4 <i>Shrnutí vlivu výkonu na rodinu a sociální vztahy</i>	63
Tabulka 5 <i>Shrnutí výkonu služby a opatření</i>	64

PŘÍLOHA

Příloha A – přepis rozhovoru s informantem 3 – Roman

TO 1: Jaké specifické aspekty výkonu služby u Vězeňské služby ČR považujete za největší zdroje psychické a fyzické zátěže?

„Za mě je to hlavně to, že je to práce s lidmi, s různorodou veřejností, hlavně stěžovateli, nebo těmi, kteří nechtějí nastoupit do výkonu trestu a snaží se u nás získat nějakého dovolání. I s některými kolegy je někdy těžké vyjít, ale to se dá vykomunikovat, se stěžovateli mnohdy ne. Co se týče fyzické zátěže, je to převážně sedavá, nebo naopak, práce, kde hodně stojíme, ať je léto, zima, prší, sněží. Pokud v zimě stojíme hodinu v kuse, jednoduché to není.“

TO 2: Jaký vliv má výkon služby justiční stráže na fyzickou kondici a zdraví?

„Narovinu, špatný vliv. Jak jsem řekl, buď se sedí, nebo naopak, dlouho stojí v průvanu a kontrolují se osoby, které ne vždy dobře spolupracují. Potom po nás na služební přípravě chtějí vykonat fyzické testy nejlépe na výbornou.“

TO 3: Můžete popsat nějakou situaci, kdy jste čelil příznakům syndromu vyhoření v důsledku výkonu služby?

„U justiční stráže necítím příznaky vyhoření, to jsem měl v minulé práci, strašně jsem vyhořel a potřeboval změnu, proto jsem nastoupil do bezpečnostního sboru.“

TO 4: Co jste měl za příznaky syndromu vyhoření v minulé práci a jak jste to začal řešit?

„Byl jsem neustále ve stresu, často nemocný, od té doby jsem silně závislý na cigaretách, kouřím hodně, díky tomu dost kašlu, mám s tím nějaké zdravotní problémy. Pak jsem byl dost frustrovaný, netěšil jsem se na nic. A jak jsem to řešil? Nejdřív jsem si našel milenkou, pak jsem nastoupil k Vězeňské službě ČR.“

TO 5: Setkal jste se během výkonu služby s nějakými mimořádnými událostmi?

„Za mě žádná velká mimořádná událost nebyla, tak mě ani neovlivnila. Jako ano, na vedlejší jednotce se zastřelil kolega, ale nebyl jsem v tu dobu ve službě, ani jsem ho neznal, je to smutné, ale víc mě ta situace neovlivnila.“

TO 6: Jaký vliv má výkon služby příslušníka justiční stráže na rodinné vztahy a komunikaci v domácnosti?

„Musel jsem vždy každému dlouho vysvětlovat, co vlastně dělám, nikdo to nechápal. Dětem někdy vydám nějaký rozkaz, ale to je spíš vtipně bráno. Jinak asi je vše bez problému, špatný vliv to nemá, nejsem v base, tak jsem bez problému.“

TO 7: Můžete popsat vliv na rodinné vztahy, pokud byste byl v base?

„No, jak už to tak bývá, začal bych se postupem času chovat, jako ti odsouzení v base. Člověk je tam s nimi 12 hodin, někdy i víc, pomalu každý den, díky spoustě přesčasům a již se u pár kolegů stalo, že s z nich stali burani, smýšleli hrozně jednoduše a bavili se se mnou jako v rozkazech. Myslím, že takhle to u nich probíhá i doma.“

TO 8: Jak výkon služby ovlivňuje Vaše sociální vztahy mimo rodinu, například s přáteli nebo ve společnosti?

„Je to asi stejné, jako doma, nebo v práci, snažím se všem můj výkon služby vysvětlit, jak jen to nejlépe jde, a hlavně v dobrém světle. Ono justiční stráž jako zaměstnání není špatné, navíc potřebujeme nalákat víc nových kolegů, tak občas, když to jde, vyprávím úsměvné zážitky z práce.“

TO 9: Jaké změny na Vašem chování nebo postojích Vám vytykají Vaši blízcí?

„Občas, když mě naštvou nadřízení, tak bývám podrážděný, to je mi někdy vyčteno, jinak o ničem dalším nevím.“

TO 10: Vnímáte, že máte dostatečnou podporu od vašich nadřízených a kolegů v náročných situacích?

„Samozřejmě, nadřízení se nás snaží neustále podporovat, hlavně ve složitějších situacích. A i když se s nimi v něčem neshodneme, stále nás podporují a snaží se vymyslet jiné alternativy řešení. To platí i u kolegů. Hlavně se mnou všichni vždy jednají narovinu, což je pro mě důležité.“

TO 11: Jaké jsou Vaše zkušenosti s možnostmi profesního růstu a vzdělávání v rámci Vězeňské služby ČR?

„Co se týče vzdělávání, tak jen nějaké absolvované kurzy, a kariérní růst už mám asi na maximu, čeho bych tady chtěl dosáhnout. Nevím, jestli mě ještě něco nečeká. Jinak ten kariérní růst tady celkově je pomalý, což je pro mladé ambiciózní příslušníky velkým problémem.“

TO 12: Jak se vyrovnáváte s možným denním stereotypem, neestetickým prostředím a omezenými možnostmi kariérního postupu?

„Rád se bavím, chodím často na koncerty, mám milenky, s pár kolegy se chodíme odreagovávat na fotbal, bowling, nebo jen tak posedět u piva. Tím, že nejsem v base, tak prostředí je za mě dobré. Ten kariérní postup u mě není překážkou, ale jak jsem zmínil, u mladých příslušníků je to kolikrát rozhodujícím faktorem, jestli pokračovat u justiční strážce nebo přejít do věznice, anebo úplně vyměnit zaměstnání.“

TO 13: Jaká opatření by podle Vašeho názoru mohla Vězeňská služba ČR zavést, aby zmírnila negativní dopady práce na osobní životy příslušníků justiční stráže?

„Hlavně aby nevymýšleli s prominutím blbosti, justiční strážníci by se měli věnovat někomu, kdo tomu opravdu rozumí a vymýšlet speciálně pro justiční strážníky možná opatření, ne aby se to vztahovalo jen na vězeňskou stráž, ke které nemáme nic. Bylo by také zapotřebí navýšení platu, co si budeme. To by nejvíce nalákalo nové příslušníky, hlavně tedy muže, s tímto platem se moc o partnerku s dítětem jen tak nepostarají. Uvítal bych, kdy by se do služebního poměru dostávali jen kvalitní příslušníci, bohužel za těchto dosavadních podmínek to nelze.“